

God jul i hi og heim!

Villmarksliv

• JAKT • SPORTSFISKE • FRILUFTSLIV

WWW.VILLMARKSLIV.NO

12-2025 Kr 139

Espen Rostrup
Nakstad trives best
i motvind

22 TIPS
TIL VINTER-
FJELLET

Slik mestrer du kulda

- Det viktigste plagget
- Bålet som varmer
- Pakk sekken riktig

Turen går til
ØVRE DIVIDAL
– perle med
historisk sus

Småfuglenes
kamp mot kulda

**Brølehjort under
magisk nordlys**

Hagla som felte 6302 ryper

Villmarksliv

Ansvarlig redaktør: Axel Walø
Redaktør: Alexander Øystå
alexander.oysta@egmont.com
Produksjonskoordinator:
Ingunn Elise Kristiansen

Kundeservice:

På minsider.egmont.no
kan du enkelt
se på og administrere
ditt abonnement.

Bli abonnent på:
bladkiosken.no

Tlf. hverdager 08-16: 22 58 56 70

E-post: abo-villmarksliv@egmont.com

Fint om du har ditt kundenummer klart
ved henvendelse til oss.

Villmarksliv
abonnementservice
Pb. 4980, Nydalen
0441 Oslo

Egmont Publishing
Villmarksliv
P.b. 4980, Nydalen
0441 OSLO

Abonnementspriser:

1 år ordinært
abonnement: kr 865
Gullabonnement:
kr 12 utgaver: kr 973
24 utgaver: kr 1622
(pristillegg utenfor Norden)
Abonnementet løper
til det blir oppsagt.

Besøksadresse:

Nydalsveien 12A
Nydalen, Oslo

Annonse

Salgssjef: Christian Dannevig tlf.: 90 40 92 89

christian@ad-venture.no

Markedsansvarlig: Anne-Marie Røren

anne.marie.roren@egmont.com

Stoff i bladet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning. Villmarksliv tar intet ansvar for originalbilderartikler som ikke er bestilt. Utgivelse av stoff i Villmarksliv skjer bare i henhold til våre generelle vilkår for rettigheter til stoff. Dette gjelder både for stoff som honoreres og for stoff som ikke honoreres. Vi forbeholder oss blant annet retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å lagre stoffet via internett. Innsendere av stoff kan, etter spesiell avtale med oss, i hvert enkelt tilfelle, reservere seg mot at deres stoff distribueres til våre kunder fra det elektroniske arkivet. Egmont Publishing er en del av Egmont. Egmont er et av Nordens største mediekonserner med 6300 ansatte og aktivitet i 30 land. Vi er en stiftelse og Egmont Fondet deler årlig ut over 90 millioner kroner til et bedre liv for barn og unge. Vårt motto We bring stories to life – har sterke publisistiske verdier. Vi står bak mer enn 700 magasiner, tegneserier, Klikk.no, TV 2, Nordisk Film, kinodrift, samt flere deleide selskaper.

Story
house
EGMONT

Trykk:
Egmont
Printing Service
ISSN: 0332-7442

DETTE ER OSS!

Vi i Villmarksliv er lidenskapelig opptatt av friluftsliv, norsk natur, fiske og jakt. Vi tror på en bærekraftig bruk av naturen rundt oss, og vi ønsker at våre etterkommere også skal kunne glede seg over den norske friluftstradisjonen. I hver utgave gjør vi vårt beste for å speile de rike mulighetene for aktivt friluftsliv i Norge.

Forsidefoto: Joakim Rennan

LEDER REDAKSJONEN

LES SAKEN
PÅ SIDE

26

Alltid beredt

Norge er unikt i Europa når det gjelder tilgjengeligheten til friluftsliv. Vi har bokstavelig talt naturen rett utenfor døra, de aller fleste av oss, og det er strengt tatt bare å kle seg etter forholdene – og komme seg ut.

Men de beste turene krever forberedelser. De begynner med kartet på bordet, en sekk som sitter godt på ryggen, og noen tørre plagg å skifte til når svetten har fått tak, eller været slår om. Espen Rostrup Nakstad vet dette bedre enn de fleste. Gjennom ungdommens tabber, utdannelsen som fallskjermjeger og deltagelsen i både «71° nord» og «Ekspedisjonen» har han lært hvor avgjørende det er å være forberedt på alt. Samtidig minner han oss om at friluftsliv ikke trenger å være komplisert. En enkel sekk, litt mat, tørt tøy og gode sko er ofte nok for de korte turene – så kan man skalere opp etter vær, lengde og vanskelighetsgrad.

Det er som Dag Kjelsaas skriver i artikkelen *Pakk tursekken*: Formålstjenlig utstyr kan være forskjellen på en god opplevelse og en alvorlig situasjon. Han går grundig til verks, fra hvordan du pakker sekken, til hvilke klær du bør ha med, og hvordan du unngår å bli våt eller kald.

Forberedelser handler ikke bare om sikkerhet, men om trivsel. En velbalansert sekk gir bedre flyt. Et godt telt kan forvandle regnvær til hygge. Og den som har pakket med seg litt luksus, en termos med kaffe eller en tykk dunjakke til kveldsbålet, vet at komfort også er en del av opplevelsen.

Det er derfor Villmarksliv stadig vender tilbake til det samme budskapet: Friluftsliv handler ikke om utstyrshysteri, men om bevissthet. Om å vite hva du trenger, og hvorfor.

Forberedelsene er en del av turen. Kanskje den viktigste.

Mats Ulshagen

REDAKSJONSSJEF:

Mats Ulshagen
mats.ulshagen@egmont.com

tlf.: 911 81 491

REDIGERER:

Espen Sørby
espen.sorby@egmont.com

ART DIRECTOR:

Runhild Elgaen
runhild.elgaen@egmont.com

REPORTER:

Peter Nagy
peter.nagy@egmont.com

VERDENSNYHET!

e VITARA

PRIS OG AVGIFTSVINNER
FIREHJULSTREKK 2025

**KJØP FØR
AVGIFTSØKNING**

Elektrisk SUV med firehjulstrekk Som skapt for norske forhold

Avansert ALLGRIP-e 4x4 inkl. i prisen

Fire kjøremodus inkl. Trail-mode

412km WLTP rekkevidde

Suzuki Connect App

40/20/40 Justerbart baksete

Opptil over 500 l bagasjerom

Høy bakkeklaring

Les mer på suzuki.no

Leasing

1.995,-* pr mnd

Introduksjonspris

e VITARA ALLGRIP-e 4X4 fra kun 334.500,-

SNOWTRAIL-UTSTYRSPAKKE INKLUDERT I PRISEN

19 tommer mørke aluminiumsfelger • 10-veis elektrisk justerbart fører sete • Ambient stemningsbelysning • Adaptive fjern- og hovedlys
Ikonisk 3-point led matrix • Trådløs mobillading • Stemmestyring- INFINITY by Harman lydsystem med subwoofer • Oppvarmet ratt &
frontrute • 10.25-tommers skjerm & 10.1-tommers senter skjerm • Apple Carplay og Android Auto • 360 graders kamera

*Suzuki e VITARA Allgrip-e 4x4 Basecamp 1.995,- pr. mnd. inkl. mva. Egenkapital kr 100.000,-. Etableringsgebyr 5.225,-. Rente 6,49%. Effektiv rente 6,7%, o/10 år. Totalt kr. 177.741,-. Frakt, klargjøring, metallisk lakk og vinterhjul kommer i tillegg.

10 ØVRE
DIVIDAL

26 MØT ESPEN
ROSTRUP
NAKSTAD

FRILUFTSLIV

- 10 **Turen går til**
Øvre Dividal nasjonalpark
- 26 **Kamp mot elementene**
Espen Rostrup Nakstad
og verdens kaldeste fjell
- 32 **Pakk turesekken**
Turen starter med en godt pakket
tursekk

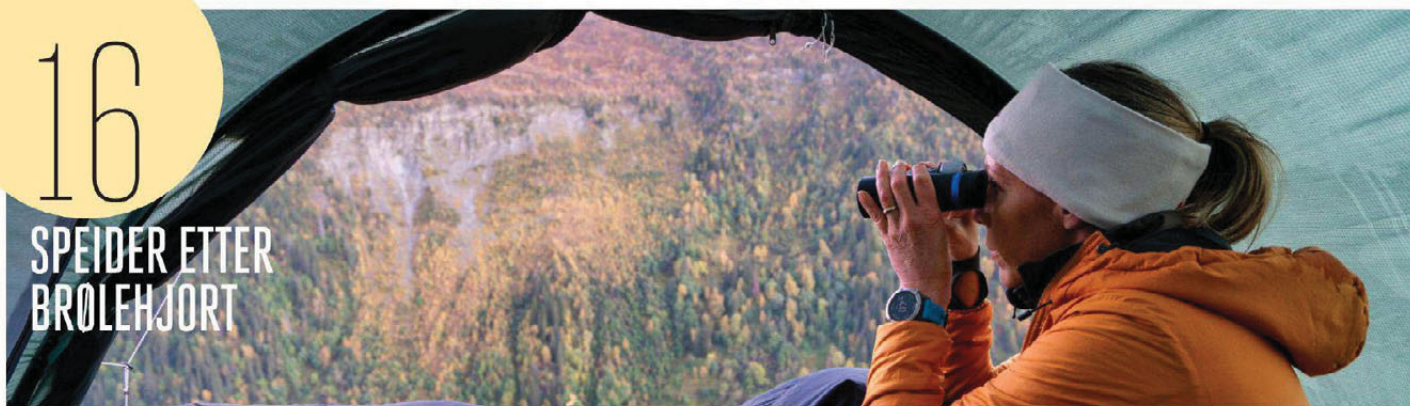
NATUR OG DYRELIV

- 16 **I hjortenbukkens rike**
Hjortebrøl under Nordlyset
- 22 **Småfuglenes kamp mot kulda**
Må spise opptil 20 prosent av
kroppsvekten for å overleve natta

16

SPEIDER ETTER
BRØLEHJORT

SPORTSFISKE

- 38 Isfiske på Hardangervidda**
Stor-ørret i Geitvassdalen

JAKT

- 60 Toppjakt i Finnskogen**
Rev om natta og tiur om dagen
- 66 Ikoniske jaktvåpen**
Makeløs jaktrifle og legendes favorittthagle

TESTER OG UTSTYR

- 46 Stor guide**
Vinterforberedelser
- 54 Utstyrtester**
Vinterstøvler, dunjakke og allsidige hansker
- 56 Fiskeutstyr**
Vanntett sekk, fileteringskniv og havfiskesnelle
- 57 Turutstyr**
Regnjakke, løpesko og grillrist
- 58 Rimelig utstyr**
Hansker, regnbukse og campinglykt

44 STORTEST: GJØR VINTERTUREN TIL EN SUKSESS

38 ISFISKE PÅ HARDANGERVIDDA

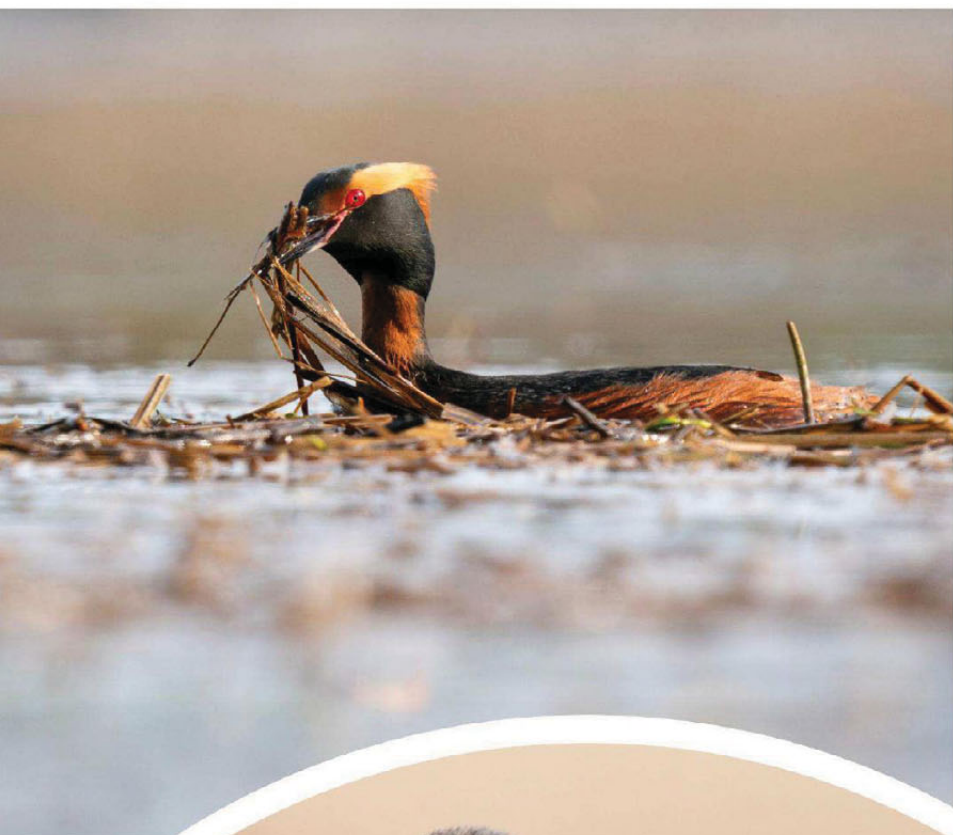
60 TOPPJAKT I VINTERLAND

72 NM I NATURFOTO

FASTE SIDER

- 2 Leder
- 6 Blinksudd
- 8 Villmarksnytt
- 45 Månedens topptur
- 74 NM i Naturfoto
- 78 Villmarksrådet
- 80 Vilt og viten
- 82 Skråblikk

HORNDYKKER

LITEN OG FREKK

Fra midtvinteren og fram til vårparten danner horndykkerne par. Som hos andre dykkere, knyttes de sammen gjennom en fascinerende kurtise, med ulike positurer, sprell og lyder.

Tekst og foto:
Christer
Rognerud

I ei skjermet vik i Snåsavatnet, i slutten av april, oppdaget jeg et horndykkerpar. Det var de guloransje «hornene» og signalrøde øyene deres som avslørte dem.

Paret holdt på å bygge reir i den grunne og avskjermte vika, en plattform av siv og gress. Plutselig tok de en pause i byggingen, og hunnfuglen la seg langflat på reiret. Ikke lenge etter kom hannen sigende. Han

gikk opp på plattformen og stilte seg opp bak henne. Like før han klatret opp på ryggen hennes, lagde han en trillende, raskt repeterende og jamrende plystring. Hunnfuglen løftet hodet og så opp på ham. Deretter trakk han henne hardt og brutalt ned i reiret og løp over henne så vannspruten sto. Etter en liten pause gjentok seansen seg. En fascinerende og fin naturopplevelse.

5

hytter stenges i regi av DNT for å beskytte villreinen. Hyttene er Torehytten på Hardangervidda, Storsteinen, Grasdalen og Eidavatn i Ryfylke og Øyuvsbu i Setesdal. DNT stenger også 125 kilometer med sti på Hardangervidda og i Ryfylke/Setesdal.

«La havbunnen være i fred». Regjeringens vil starte med gruvedrift på havbunnen. WWF håper at SV, MDG og Rødt klarer å stoppe planene. – Dyphavet er verdens største karbonlager og vår siste urørte villmark, skriver Karoline Andaur, generalsekretær i WWF, Oslo i et leserbrev.

GJØKEN ER AVSLØRT

Pål Hermansen, NTB

Hvordan klarer gjøken å lure andre fugler til å ruge på gjøkeegg? NINA-forskere har bidratt med å løse gåten.

Gjøken bygger ikke bygger reir selv, og må lure andre fugler til å ruge fram gjøkeegget. Over generasjoner utvikler vertsfuglene egenskaper for å kjenne igjen gjøkeegget blant sine egne og kaste det ut. Gjøken svarer så med å utvikle egg som blir mer og mer likt vertens, slik at lureriet kan fortsette.

Gjøk legger bare egg med én enkelt farge, og den kan de ikke endre. Hvordan gjøken da greier å skape så gode etterligninger av vertens egne egg at den klarer å videreføre genene sine, har fugleinteresserte lurt på i 150 år.

– Svaret er at hunnen alene bestemmer fargen på egget. Hvis en hann som parer seg med flere hunner hadde påvirket fargen, ville den unike fargen blitt forringet og ødelagt

i kommende generasjoner, sier seniorforsker Frode Fossøy i NINA.

Teorien ble lansert allerede i 1933, men det endelige beviset er nå publisert i det vitenskapelige tidsskriftet Science. Forskerne har analysert fullstendig arvemateriale (DNA) fra 350 gjøker i Europa og Asia. Det utgjør over én milliard DNA-baser per gjøk.

– Det vil si hele arvematerialet for disse fuglene. Så endelig kan vi si sikkert at det er bestemte gener hos hunnen som avgjør fargen på gjøkeegget, forteller Fossøy på NINAs hjemmeside. Han og kollega seniorforsker Bård Stokke har vært med i en internasjonal gjøkegruppe som har jobbet med dette i mange år og funnet fram til svaret som ble publisert i Science.

RUNDLURT:
Det er oftest heipiplerka som lar seg lure av gjøken.

BRA ANTALL KONGEØRN I NORGE

En oppdatert status for kongeørn i Norge viser at den territorielle delen av bestanden er stabil og innenfor det nasjonale bestandsmålet, skriver Rovdata, som har gjennomgått data fra 1473 kjente territorier for kongeørn i Norge.

Kongeørna lever i par som okkuperer faste territorier. Arten er utbredt over store deler av Norge, med unntak av sørøstlige deler av landet hvor den opptre kun sporadisk.

– Vi anslår at mellom 919 og 1017 av territoriene har vært okkupert av kongeørn en eller flere ganger i perioden 2020–2024. Dette er omtrent som estimatet for 2015–2019 og innenfor målet Stortinget fastsatte på 850–1200 hekkende par på landsbasis, sier Jonas Kindberg, leder i Rovdata.

Bjørn H Stuedal

millioner kroner er øremerket av Regjeringen for å forbedre tilstanden til villreinen. Nå har forskere fra NINA, NBMU, NTNU og Telemarksforskning fått 12,5 millioner kroner for å kartlegge effekten av tiltakene. Norsk villreinsenter, Miljødirektoratet, DNT, Moskusguiden og Hafslund Kraft er også med i prosjektet.

Turistforeningen er skuffet. – Statsbudsjettet har svake ambisjoner for det organiserte friluftslivet som styrker den norske folkehelsen ved å få mennesker ut av sofaen og med på tur. Slik forebygger vi sykdom, motvirker ensomhet og bidrar til at flere kan leve gode og aktive liv, sier Inger Lise Blyverket, generalsekretær i DNT.

Marius Schjelderup-Høye

POPULÆRE BEVERHYTTETTER

Forskere som har studert beverhytter, fant ut at mange ulike dyr benytter seg av disse hyttene. De er rett og slett naturens egen Airbnb.

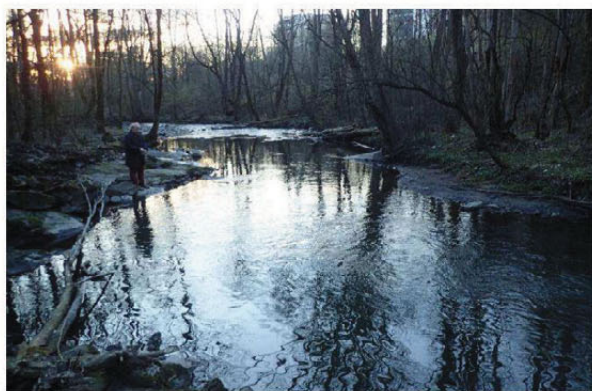
For å finne ut akkurat hvilke dyr som var på beverhyttene i løpet av dagen og natta, satt to bachelorstudenter i det Norske Beverprosjektet villtkamera på 18 beverhytter i Midt-Telemark kommune.

Til sammen observerte forskerne 643

individer og 40 ulike arter av fuger og pattedyr på beverhyttene.

Dette var nesten tre ganger så mange individer enn det som ble observert på andre siden av elva. Antall arter var ganske likt begge plasser, men sammensetningen var ulik og det var tydelige sesongforskjeller.

Artene som var sterkest representert var rovdynene oter og amerikansk mink, samt storskogmus, småskogmus og markmus, og fugleartene rødstrupe og sivspurv, skriver forskning.no.

Lars Nilssen

PLANT BYSKOGER!

Nesten hundre forskere fra hele verden underskrev et opprop før klimatoppmøtet i Brasil der de oppfordrer verdenslederne til å investere i byskoger, som her langs elva Alna i Oslo.

– Bytrærne er viktige når vi skal bygge helsefremmende og klimarobuste byer, sier David Barton, seniorforsker i NINA som deltok i oppropet.

Kalender

5. DESEMBER

Superfullmåne. Da er fullmånen nær sitt nærmeste punkt til jordkloden. Neste superfullmåne er ikke før julaften 2026.

23. DESEMBER

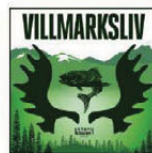
Siste jaktdag på blant annet elg, hjort, rådyr, voksen rådyrbukk, jerpe, orrfugl og storfugl.

25. DESEMBER

Offisiell flaggdag

1. JANUAR

Offisiell flaggdag

TRYGG PÅ VINTERTUR

I denne episoden av podkasten Villmarksliv får du vite hvordan du holder deg trygg i vinterkulda. Temaene er den farlige isen, vinterfjellet og den bitende kulda.

DRØMMETUR I ØVRE DIVIDAL

Det knirker i stive meier idet hundene setter fart opp lia. Det er tidlig vinter og fremdeles få mennesker i fjellet. Men sola har vendt tilbake, dagene er lange, og vi har all motivasjonen vi trenger!

Tekst og foto: Kjell-Harald Myrseth

Jeg og min gode venn, Mira Karppinen, har fordelt 15 hunder på to sleder, og tatt turen inn i den lokale Øvre Dividal Nasjonalpark. Februarsola smiler da vi står klare for start, på parkeringa ved Devddes – et av de mest populære turutgangspunktene i området.

Ruta går opp skuterløypa til den oppdemte innsjøen, før vi tar av vestover på sørsiden av vannet, og videre

opp til høyfjellet. Første natta blir på den åpne Statskog-hytta i Devddevuopmi.

ALENE I FJELLET

Noen kaklende liryper flyver flaksende ut av syne, idet vi bikker opp lia og den siste bjørkeskogen forsvinner. Her flater det ut mot samelandsbyen ved Cievccasjávri. Under kalvemerkingen er det mye liv og røre her, men nå ligger plassen

7-SPANN: Mira Karppinen med sitt spann av alaskahuskyer og grønlandshunder.

ensom og forlatt. Kun et gammelt skuterspor vitner om en reingjeter som har ettersett flokken.

Været er fantastisk, med vindstille og bare noen få minus. Først er også upåklagelig, med hard skare som bærer både slede og poter. Vi legger ruta opp Dáccavággi, skaret på østsiden av Bumannsberget.

FJELLETS DRONNING

Så snart teltet er slått opp og hun-

➤ TREKKHUNDER

Med 15 grønlandshunder, grønshyer og huskyer som trekkhjelp, rekker vi lange distanser på kort tid. Vi kjører ofte 20–30 kilometer om dag, og bruker gjerne tre-fem timer avhengig av vær, terreng og føre. Men det går med mye mat, og det er mangt å passe på og ta hensyn til.

dene tjoret, er vi ute på iset med bor og pilkestikker. Det er mange fiske-slag å få i nasjonalparken, og steds-navn på kartet som rávdo (røye), hávga (gjedde) og dápmot (ørret), vit-ner om det. I tillegg kan man få lake mange steder, samt harr i de østren-nende vassdragene.

Men det er førstnevnte som det heldigvis er mest av her. Midtvinters står fisken mye godt i ro, og man må nærmest «treffe den i hodet» for å få

>>>

I HØYDEN:

Hundene er par-kert mens vi isfisker, og været er i ferd med å tettes.

➤ **MØTESTED:** Bumannsberget/ Dáččabákti skal i gammel tid ha tjent som møtested for skatteinnkrever og samene. Både det samiske og norske navnet tilsier også at det en gang har vært norrøn bosetting her inne i fjellet. «Bumann» er en fastboende, og «Dáčča» betyr «nordmann».

NORDLYS: Om natten danser nordlyset over mennesker, telt og hunder.

LANDEMERKE: Fra leiren i øvre Skaktardalen (Jierttávuopmi). I bagrunnen ruver Jerta på 1428 moh.

LUKSUS: Fisken er av topp kvalitet, feit og rød i kjøttet.

fangst. Men nå når det «våres», øker også aktivitetsnivået. Da sola går ned, har vi fått middag nok til flere dager. Topp kvalitet – feit og rød i kjøttet.

SAMISKE ORD

Dagen etter ender vi øverst i Skaktardalen, eller Jiertávuopmi. «Vuopmi» betyr egentlig «skog», noe som er litt rart siden det ikke finnes annet enn noen få kratt. Navnet stammer kanskje fra tidligere tider, da klimaet var varmere og dalen inneholdt trær.

Enda mer ironisk er oversettelsen av Devddesjávrri til Dødesvatnet. Ordet «devddes» betyr nemlig noe slikt som «frodig», altså en fin plass å holde til. Men ettersom vannet er neddemt, og med dét også en gammel sommerboplass, er kanskje den norske oversettelsen treffende likevel?

Den samiske navnsettingen av plasser er ofte beskrivende og kan være til god nytte når man ferdes i

MATAUK:
Kveldens fangst av røyer byr på middag for flere dager.

fjellet. For eksempel forteller ordet «njunis» at fjellet består av aksler mot toppen, «riehppi» at et fjellskard bare har én inngang, mens «gorsa» er en kløft som ikke kan krysses.

FJELLFROSK

Da jeg tar meg en snartur for å se etter ryper, kommer jeg over blodferske spor etter en «fjellfrosk», eller «geatki» som det kalles på samisk. Det er bjørnens mindre fetter, jerven, som er på vandring.

Jeg følger sporene der de går, høyt oppe i dalsiden. Plutselig får jeg øye på noen pelsdotter, og da jeg kommer frem, finner jeg et reinkadaver – en voksen bukk. At det kun er de delene som stikker opp av snøen som er spist av, tyder på at reinen ikke er drept. Mest sannsynlig har den falt ned fra berget ovenfor, for senere å ende opp som jervemat. Dette hender rett som det er – reinens klauver er ikke gode i glatt nedoverbakke.

Men opp til de avføyka knausene – dit kommer den seg!

I tillegg til jerv, finner jeg spor etter ravn, røyskatt og rev. I nasjonalparken holder det til noe fjellrev. Men selv om vi er langt inne på vidda, stammer disse revesporene likevel mest sannsynlig etter dens fetter og erkefiende – rødreven.

Sistnevntes spor er som regel hakket større, samt at fjellreven har en tendens til å slå oftere over til galopp. Rødreven holder seg mest til trav.

DET TETTER TIL

Øverst på det ikoniske fjellet Jerta på 1428 moh., synes en dag snøfokk som sakte kryper nedover. Vi bestemmer oss dermed for å være føre var. Men først må vi innom et høytliggende fiskevann for å prøve lykken.

Skuffelsen er dog merkbar da det eneste vi får er en 50-grams yngel. Mira merker ikke engang at hun har nurket på kroken, før vi drar opp red-

skapen. Vinden fra sør har nå tatt seg opp, og vi fortsetter derfor nordover mot skoggrensa.

TANKER VED BÅLET

For første gang på turen har vi slått leir uten umiddelbar tilgang på åpent vann. Dette er en ulempe, for det går mye væske til 15 hunder, og det er både kjedelig og tidkrevende å smelte snø. Men Mira vet råd, og mens jeg fyrer opp bålet, spenner hun på seg skia. Så sklir hun av sted til nærmeste elv. Noen fordeler må

det da være, med disse varme temperaturene.

Men denne ene fordelen til tross – åpne vann og elver vinterstid er slett ikke bra. Det gjør det mye farligere å ferdes utenfor allfarvei, og skaper uforutsigbare stengsler og feller både for mennesker og dyr. Denne vinteren har da også vært utrolig varm, med varmerekorde på løpende bånd.

Som vi sitter der ved bålet og snakker utover natta, går tankene til våre barn som er hjemme med hver sin forelder. Vil de noen gang få

oppleve ordentlige vintre, med langvarige kulde og med snø helt til sommeren? Og i enda nærmere fremtid: Når det er så varmt som dette allerede nå, hvordan vil det da være til våren?

FLOKKENE ANKOMMER

Siste dagen er sola atter fremme. Vi har bare sjarmøretappen igjen, og legger av gårde i full fart.

Tilbake ser vi på en drømmetur innover vidda, med solskinn på dagen og nordlys om natta. Uten

*«Skuterløypa
minner mer om et
alpinanlegg, enn
en vei inn i den øde
villmarka»*

➤ **KARAKTERISTISK:** Spor etter fjellfrosk, geatki eller jerv. Kjært barn har mange navn. Sporene ligner bjørnens, med fem klør på hver fot, men er mye mindre. Jerven trækker kun ned med hælen på bakfoten, og dyrets gange skjer nesten utelukkende i rolig galopp.

FØRE VAR: Det gjelder å se etter tegnene. Selv om det er vindstille i leiren om morgenen, synes snøfokk i toppene. Værmeldingen varsler også endring, og vi er derfor føre var.

store utfordringer å snakke om, godt fiske, og med sterke og raske hunder i seletøyet. Verre blir det kanskje nedover bakkene?

Da vi startet turen for fem dager siden, var det bare to biler parkert. I dag er det søndag, og parkeringa er fullstappet. Skuterløypa minner mer om et alpinanlegg, enn en vei inn i den øde villmarka. Snøen er hardpakket, og flere jegere, skiløpere og hundespenn passerer.

I den siste bakken er det nesten bare is, som gjør det vanskelig å

TANKER: Som bålet brenner utover natta, streifer tankene og samtalen livlig av sted.

brems, og enda verre å stoppe. Men som ved et under får jeg feste med ankeret – brått i en stein. Noe som resulterer til at linesettet ryker! Samtidig som halvparten av hundene mine fordufter mellom bilene, ser jeg Mira og hennes slede skeise sidelengs inn på parkeringa.

Men også her, som ved et nytt under, stopper alle bikkjene opp som på kommando. De kjente saktens igjen bilen og hengeren, og vet at turen er over for denne gang! ●

Den frodige Sanddøldalen byr på rikt arts mangfold og spennende naturopplevelser. Med lokk og tålmodighet besøker vi hjortebukkens rike, på jakt etter grove og ruskete brunstbrøl i spektakulære omgivelser.

Tekst: Anne Karen Holstad

Foto: Christer Rognerud

EI NATT MED NORDLYS OG TROLSKE HJORTEBRØL

Klarvær og rykker om hjortebukkens første høstbrøl lokket oss ut på tur en sein ettermiddag i starten av oktober. På besøk hos det nest største hjortedyret vårt, i et naturreservat av de sjeldne. Mellom høstløv, storbregner og høyreiste grantrær håpet vi å få et glimt av det fascinerende dyret – forhåpentligvis brølende, på jakt

etter koller og for å skremme innpåslitne rivaler.

ETTERMIDDAGSBRØL

Fra veien opp på Lifjellet speidet vi mot den trange og naturskjønne Sanddøldalen. Vannføringen i elva Sanddøla var beskjeden, mens skogen var kledd til høstfest i røde, oransje og gule toner. Dalen er kjent for

FARGERIK

NATTEHIMMEL: Nordlyset danset over teltet vårt i de sene nattetimer, mens hjorten brølte trolsk.

sitt ugjestmilde terreng med skrenter og bratte skråninger – utfordrende for oss, men favoritterreng for det rastløse hjortedyret.

Fra veikanten ruslet vi mot den bratte dalsida, stille og rolig. Vel vitende om at hjorten er var – var for bevegelser og lukt på lang avstand. Etter en kjapp rekognosering bestemte vi oss for å slå leir med

> BRØLEBUKK

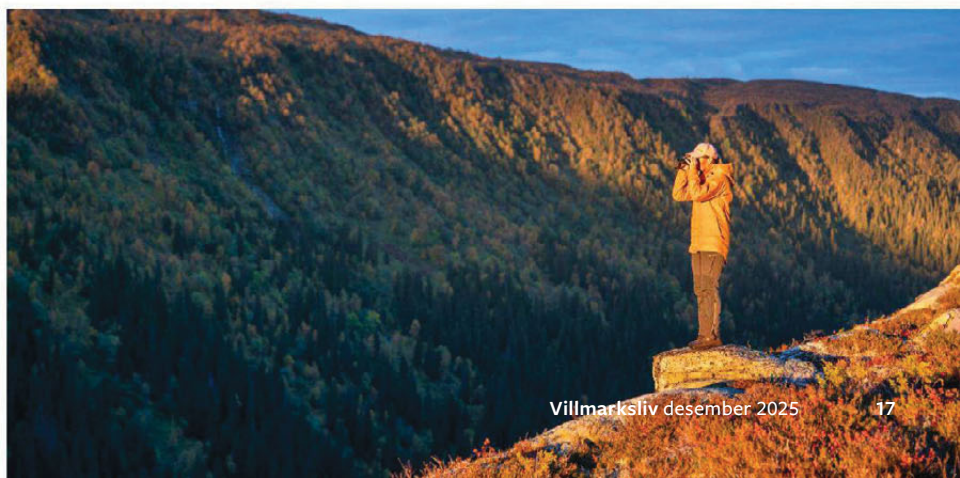
Hjortebrunsten starter som regel i slutten av september og varer i tre-fire uker. Under brunsten bruker bukken mye tid og energi på å samle og forsvare et harem av koller, samtidig som den prøver å skremme bort rivaler. Hjorten er polygam og kan pare seg med flere koller i løpet av samme år. I brunsten blir bukkene mer aggressive mot hverandre, og det kan oppstå harde kamper der liv kan gå tapt. I starten av brunsten brøler bukkene kun om morgenen og kvelden. I midten av oktober når den høybrunst, og kan brøle hele døgnet. På grunn av sterkt redusert matinntak og stor aktivitet under brunsten, kan bukkene miste opp mot 30 prosent av sin opprinnelige kroppsvekt.

utsikt mot et åpent rasområde på den andre siden av dalen. Foran oss hadde vi flere store steiner – et godt skjul for ikke å tiltrekke oss oppmerksomhet.

Vi satt stille en stund. Lyttet. Det tok ikke mer enn noen få minutter før vi kunne høre en lyd. Christer sperret opp øynene. Jeg kjente spenningen sitre. Nede fra dalen kom et rungende brøl. Et brunstig hjortebrøl.

SPEIDING:
En kikkert er nyttig for å kunne speide etter hjortebukkene i fjellsiden på den andre siden av dalen.

>>>

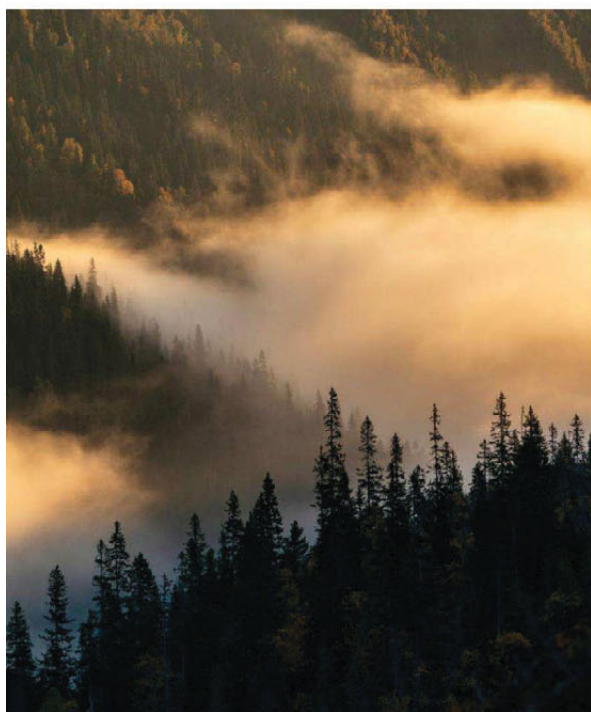
LOKKING

Å lokke til seg en brunstig hjortebukk er noe av det mest spennende du kan gjøre. Hjorten er alltid forsiktig, og de siste meterne mellom deg og hjorten er mest krevende. Bruk kikkerten hyppig og list deg så stille som mulig, for å komme så tett innpå bukken som mulig.

Brøl lite når du er i terrenget. Med en gang du har brølt, har du sagt hvor du er. Kollene vil ha fokus i den retningen brølet kom fra. De ønsker ikke en ny storbukk, hvis de har valgt sin «haremsbukk».

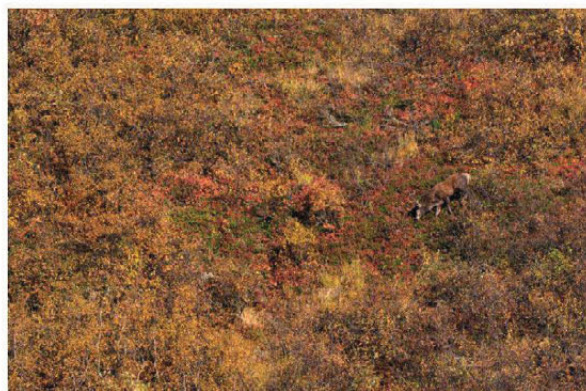
Brøler du mens du går mot en bukk som har koller med seg, vil de ofte trekke seg rolig unna om du er for ivrig med brølingen. Det viktigste for å bli en god lokker, er at du er mye ute og lytter på brøling, og prøver deg fram.

GODT KAMUFLERT: En stor og brun hjortebukk er godt kamuflert i høstens fargespill.

HJORTEBUKK: Hjortens farger kan variere fra rødbrun til gråbrun hos begge kjønn. Den lysere er enklere å få øye på.

TROLSK TÅKE: Strålingståka kom sigende innover dalen fra øst og la seg som et lokk over dalen, før oktoBERSOLA tok over.

– Ooøøeeeååh! Øh, øh!

Jeg brukte kikkerten aktivt, lette meg gjennom skogen. Så etter glenner og åpne flater hvor den kunne stå, men den var ikke å se noe sted. Christer dro fram lokken. Han hadde øvd seg på forhånd, funnet det rette toneleiet. Ikke for lyst, men heller ikke for mørkt. Ikke for dominant og grovt, slik at kollene skulle bli skremt. Han satte røret opp foran munnen, etterlignet bukkens brøl og stønn. Ventet en stund. Det tok ikke lang tid før han fikk svar – litt nærmere. Jeg kjente pulsen stige. Vi brukte alle sansene. Satt helt i ro. Lokket igjen. Fikk svar. I kontakt med bukken. Med naturen. Et urbrøl. Det hørtes ut som den vrenget seg.

SPEKTAKULÆR TELTPASS

Oktobermørket kom sigende. For siste gang sveipet jeg over dalsida med kikkerten. Lyset var i ferd med å forsvinne. Men på den åpne flata i rasområdet så jeg plutselig noe som

SANDDØL-DALEN:

Omkranset av bratte fjellsider ligger den spektakulære Sanddøldalen. Fra toppen av fjellsida kunne vi se hjorten beite på dagtid, og lytte til dens urbrøl på kveldstid og på natta.

beveget seg. Et brunt og stort dyr gikk rolig nedover et tydelig tråkk. Forsvant bak et tre, lydløst. Mulig det var ei kolle på vei mot den brølende hannen. Før vi visste ordet av det, hørte vi enda et trolsk brøl – denne gangen litt lenger unna. Mot øst sto det enda en bukk og ropte om oppmerksomhet.

Kvelden hadde gitt oss mer enn vi håpet på, og Christer avsluttet lokkingen. Ville spare kruttet til daggry – til det ble fotolys og muligheter for å kunne se de majestetiske dyrene. Teltplassen vår denne natta hadde kun ett kriterium: beliggenhet. Den beste tomta var nok ikke den beste soveplassen, men hadde udiskutabelt den beste utsikten. Vi åpnet teltet mot nord. Fra soveposen kunne vi nyte den spektakulære utsikten mot hjorteliene, samtidig som vi kunne kripe ned og varme føttene.

Vi nøt hjemmebakt eplekake sammen med en varm kopp te. Jeg kikket mot den mørke nattehimme-

len. Fant Nordstjerna. Karlsvogna og Lille Bjørn hvilte foran øynene våre. Christer gjespet en siste gang før han sa god natt.

HIMMELGLITTER

Midt på natta ble jeg vekket av Christer. Egentlig skulle han bare en kjøpp tur ut for å slå lens, men slik ble det ikke. Over oss var himmelen fylt av dansende glitter. Grønne og blå striper fra den øvre polare atmosfæren brettet seg utover – inviterte til nordlig lysfest. De energirike partiklene fra sola ble skutt ut i alle mulige retninger. Christer flyttet fotostativet og fanget begeistret den fargerike nattehimmelen på minnebrikken, mens hjorten brølte. Fargespillet ga seg ikke. Var sterkere enn vanlig, her midt i Norge.

Nattetimene gikk over til morgengry. Soloppgangen i øst avløste himmelglitteret. Vi ventet spent på de første lydene fra elvedalen under oss. Men brunstbrølene uteble. Christer

➤ SANDDØLDALEN NATURRESERVAT

Sanddøldalen naturreservat ligger i Grong og Lierne kommune og ble opprettet i 2001. Reservatet dekker et totalareal på 22 100 dekar. Den mektige elvedalen er stor og urørt med rik vegetasjon og har meget stor verneverdi, også i nasjonal sammenheng. På sørsiden av dalen er det surt, hardt og næringsfattig grunnfjell, mens det på nordsiden er kalkrike, løse bergarter som gir grunnlag for det rike plante- og dyrelivet. Elva Sanddøla og flere mindre elver og bekker gjennomskjærer området. Naturreservatet er utilgjengelig og ulendt, hvor den dype dalen med sine stupbratte skråninger gir naturen fred. I hjortens rike er det vilt og naturlig.

prøvde seg på en lokk, men fikk ingen respons. Det forble stille, til vår store skuffelse. Vi konkluderte raskt med at vi var for tidlig ute – at paringslysten ikke hadde nådd sitt høydepunkt ennå, når bukkene kan brøle døgnet rundt under høybrunsten litt seinere i oktober.

Øyelokkene ble brått tyngre. De første solstrålene varmet opp teltduken etter den kjølige høstnatta, og soveposen var fortsatt god og varm. Christer pustet tungt. Ikke hver dag vi har tid til en morgenlur i slike omgivelser.

MAJESTET I SIKTE

På den andre siden av dalen hadde oktoBERSOLA fått tak. Vi speidet med kikkerten i dalsidene. Oppdaget brått en bevegelse.

– Der! pekte Christer.

En mindre bukk beitet fredelig i den bratte, frodige skråningen. Lys i pelsen, like over en hvit stein. Jeg løftet kikkerten, mens Christer fant fram kameraet. Vi fulgte den nøye. Bevegelsene var rolige, før den plutselig satte opp farten og forsvant lenge ned i terrenget og inn i skogen – som om den ble jaget.

➤ BOREAL REGNSKOG

Boreal, også kalt nordlig regnskog, defineres som skogsområder hvor det faller minst 1200 millimeter nedbør i året, samtidig som det er minst 200 dager med målbar nedbør. I Norge finnes naturtypen i kystnære skogsområder i Trøndelag og deler av Nordland. Boreal regnskog huser en rekke rødlistede lavarter, og med sitt fuktige klima har den i tillegg et generelt høyt biologisk mangfold. Åpen hogst er regnet som den største trusselen mot den nordlige regnskogen.

Jeg stirret i kikkerten til øyet ble helt blankt. Flyttet fokus, speidet etter flere dyr. Terrenget var skogkledd i de vakreste høstfarger. To koller kom til syne i dalsida en kort stund. Holdt sammen, før de plutselig ble borte.

Til slutt fikk vi øye på noe brunt, stort og majestetisk. I ett med høstfargene. Kun bakparten var synlig før det store geviret kom fram. En imponerende kronhjort. Det var nok denne som hadde jaget bort den mindre bukken. Staselig og stolt gikk den flotte hjorten og beitet formid-

PANORAMA-UTSIKT: Med åpning i enden av teltet, kunne vi speide etter brølebukker fra soveposen.

dagsmat. Trengte nok påfyll etter nattens anstrengelser. Fylte på med ny og etterlenget energi fra oktoberskogen. En brølebuk, forhåpentligvis med store nok fettreserver til å være klar for de kommende ukene – energikrevende uker med høybrunst, rivalisering og konkurranse om å få flest mulig av de flotteste damene. Styrte av hormoner, av lys og mørke. Klar for å gjøre alt han kan for å føre genene sine videre. Med mål om å brøle seg til seier. For oss, uten tvil, en av naturens heftigste opplevelser – selv på lang avstand. ●

SMÅFUGLENES KAMP MOT KULDA

Småfuglene har det tøft om vinteren, det er en kamp fra dag til dag hvor de må spise seg opp, faktisk så mye som 10 og helt opp mot 20 prosent i kroppsvekt hver dag for å overleve natta.

Tekst: Knut Brevik

Etter beinkalde vinternetter, er det ikke så uvanlig å finne død småfugl under trærne. Det er individer som ikke har klart den hårfine balansen mellom liv og død som et døgn om vinteren er for mange fugler.

SMÅTASS

Stjertmeisen eksempelvis veier kun 8–9 gram og er nødt til å spise om lag ti prosent av egen kroppsvekt hver dag for å komme gjennom natta. Den er en spesialisert insekteter året gjennom, og må da bruke de lyse timene til å finne insekter også om vinteren. Den har altså ikke

Tom Schandy

INSEKTSETER: Det er ikke mange insekter å finne vinterstid, og hver dag må stjertmeisen finne føde som tilsvarer cirka 10 prosent av egen kroppsvekt for å overleve.

noe utbytte av det du legger ut på fuglebrettet eller i foringsautomaten.

Men, det finnes også andre strategier for å overleve. Granmeisen hamstrer og legger seg opp små lagre av frø, insekter og edderkopper. Den må også spise seg opp om dagen, og med sine 10–12 gram betyr det at den må jobbe knallhardt for å få i seg nok hver dag. I tillegg så senker den kroppstemperaturen med opptil 10 grader (fra 42 ned mot 32).

Nøtteskrika er en annen, litt større fugl som hamstrer og lagrer mat, eikenøtter, korn og annet som den lever av utover vinteren.

SAMLER ENERGI

Andre strategier for å overleve, er å

ferdes i flokk. Da er det flere par øyne som kan få øye på rovfugler som truer, eller matkilder. Og rent matematisk har du jo større sjanse for å være den som ikke blir angrepet av ei ugle dersom du er en av mange. I hvert fall når vi tar for gitt at antallet rovfugl i et område er konstant, eller i hvert fall på same nivå.

Men, fuglene har også andre triks på lur. Siden energibruken er helt, helt i ytterkant av hva som er mulig, teller alt. Og legg merke til at når det er litt sol en vinterdag, så oppholder småfuglene seg gjerne i sola. Der får de litt energi gratis, eller i praksis så slipper de å bruke så mye energi som om de oppholdt seg de få timene med dagslys i skyggen. Og det samme når

GRAVER SEG

NED: Rype er en av flere arter som bruker snøen som beskyttelse. Det å gå i dokk, betyr at den legger seg under snøen – eller lar seg snø ned – og på den måten er bedre beskyttet mot vind og uvær.

det blåser – da søker de inn mot le av trær og busker.

KLUMPER SEG SAMMEN

Noen arter bruker også hverandres kroppsvarme. Vår minste fugl – fuglekongen på kun 5 gram – er blant dem som overnatter flere ved siden av hverandre. Det samme gjør gjerdesmetten og trekryperen. De bruker hulrom hvis de finner det, og sitter tett i tett.

Og det med å stå tett for å minske varmetap er noe flere arter gjør – moskusen blant annet, klumper seg sammen i streng kulde.

GÅR I DOKK

Generelt er det hos småfuglene at det

Redaksjonen

er de gamle individene som klarer seg best. Hos granmeisen, som vi akkurat snakket om, overlever 75 prosent av de gamle vinteren, mens 40 prosent av de unge overlever. Og det skyldes at det er et sosialt hierarki hvor de eldste er dominante og får velge de tryggeste plassene i overnattings-trærne og gjerne er først i køen der det er noe spiselig – i den minst farefulle delen av trærne. Som gjerne er i den øverste halvparten, viser forskning. Det betyr at de gamle fuglene kan bruke mer tid på å finne noe spiselig, mens de unge fuglene må bruke mye av tiden på å speide etter rovfugl.

Fenomenet som kalles å gå i «dokk» er rett å slett å seile ned i snøen dersom den er løs, eller la seg snø ned. Og der har vi friluftsfolk noe å lære – temperaturen under snø er stabil, gjerne høyere enn på overflaten, og dessuten så isolerer snøen. Det er ikke helt uten grunn at fjellvet-trådet «Grav deg ned i tide» ble etablert. Både orrfugl, storfugl, jerpe og ryer går i dokk når det er kaldt og snø om vinteren. Men også dompap og gråsisik er kjente for å gå i dokk, eller bruke snøen som isolerende lag rundt seg i kulda.

Kilde:

Gemini.no, artikler av Olav Hogstad, professor i zoologi ved NTNU

Duy Ahn Pham

MATKRANGEL: Nøtteskrikene er smarte og de lagrer mat for bruk vinterstid.

HAMSTRER:

Granmeisen gjør som ekornet, den hamstrer og lagrer mat til senere bruk. Den kan også senke kroppstemperaturen med opp til 10 grader.

Tom Schandy

Tom Schandy

► FØRINGSTIPS TIL SMÅFUGLENE

Bruk fødingsautomater som hindrer at fuglene skiter i eget matfat

Plasser føringsplassene nær trær og busker, men utenfor rekkevidde til en katt

Varier føret, bruk solsikkefrø, solsikkekjerner, frukt, talg, halve kokosnøtter, meiseboller (lag gjerne selv), brødsmuler og annet som du ser fuglene faktisk spiser.

Hold orden under og rundt førplasser, slik at du ikke tiltrekker deg mus og rotter

FRILUFTSMANNEN ESPEN NAKSTAD

TIL FJELLS: Espen Rostrup Nakstad er overlege og forsker ved akuttmedisinsk avdeling ved Oslo universitetssykehus. Han har også gjort seg bemerket som en friluftsfriksus.

FRA SMITTEVERN TIL KULDEKONTROLL

Espen Rostrup Nakstad er en fjellvant friluftsmann som trives best i motvind. Nå forteller han om turliv, tabber, «71° nord», og den iskalde ekspedisjon til Denali.

Tekst: Mats Ulshagen

Han ble et kjent og trygt ansikt under pandemien, med sin rolige og faktabaserte formidling av koronavirusets utvikling, smittevern, tiltak og beredskap. Som assisterende helsedirektør i Helsedirektoratet ble Espen Rostrup Nakstad en tillitvekkende stemme i en surrealistisk ny hverdag. Mange ble derfor overrasket

da han i fjor plutselig dukket opp i – og vant – «71° nord».

– Jeg fikk jo høre i ettertid at folk syntes det var rart å se meg i den rollen, ute i norsk natur. Det betyr jo at de egentlig bare har sett meg som en bekymret helsebyråkrat som kommer med dårlige nyheter. Men det er nok mer meg du ser på «71° nord» enn på pressekonferansene under

BYRÅKRATEN:

Slik husker vi Espen Rostrup Nakstad fra koronapandemien.

pandemien, sier Nakstad – lege, forsker og, skulle det vise seg, erfaren friluftsmann.

ALLTID VÆRT UTE

Lenge før juss- og medisinstudier var det naturen som lokket.

– Jeg har ikke «blitt» friluftsmann, det har jeg vært hele tiden. Besteforeldrene mine hadde hytte ved Jotun- >>>

Sveinung Svendsen/NRK

NTB

» NORGES TØFFESTE

«71° nord – Norges tøffeste kjendis» er et norsk realityprogram der kjente deltagere konkurrerer om å komme først til Nordkapp. Serien ble første gang sendt i 2000 på TVNorge, og er kjent for spektakulær natur, fysisk krevende etapper og sterke personlige øyeblikk. Kjendisversjonen kom i 2010, og har hatt tidligere vinnere som Harald Martin Brattbakk, Pål Anders Ullevålseter, Olaf Tufte og Jon Almaas.

Warner Bros. Discovery Norge

KLARE: Disse seks er å se i NRK-serien «Ekspedisjonen». Fra venstre: Inga Strømke, Anne Lindmo, Harald Rønneberg, Tete Lidbom, Espen Rostrup Nakstad og Hedvig Wessel.

Øyvind Nordahl Næss/NRK

Sveinung Svendsen/NRK

DET FINNES IKKE DÅRLIG VÆR: Klær og utstyr er det aller viktigste når man planlegger en ekspedisjon.

ENKLE TURTIPS

Espen mener terskelen bør være lav for å komme seg på tur. Enten alene, med unger eller med kompiser og kolleger.

– Dagsturen er undervurdert. En enkel sekk, mat og drikke, et ekstra vindlag og tørre sokker. Mer skal det ikke til for en skikkelig opplevelse. Skal du sove ute, blir sekken viktigere, men det blir også morsommere å planlegge. Telt, liggeunderlag, sovepose – så er du i gang. Invester i få, men gode ting: fjellsko som passer, ull som fungerer og en skalljakke som stopper vinden. Og ha en tykk dunjakke i sekken vinterstid, forteller han. For turer som inkluderer barn er det viktig å ikke legge lista for høyt. La barna bestemme tempo.

– Turglede måles ikke i kilometer. La barna bestemme tempoet. Gnagsår og kalde føtter kan være det som skiller en fin tur fra en dårlig. Skjer det er det viktig å stoppe tidlig, få på et plaster, spise noe og heller snu før planlagt – og prøv igjen neste helg, sier han. Det er også en god ide å lage tradisjoner med venner og kolleger.

– Finn noen å dra på tur med, venner eller kolleger, og planlegg en tur hver høst, for eksempel. Da har man noen å dele minnene med etterpå.

Sveinung Svendsen/NRK

heimen, og der var vi i alle ferier. For meg har friluftsliv alltid vært synonymt med fjell, sier han.

Han begynte i Strømmen og Lillestrøm skiklubb som sjuåring, og ble raskt kjent med den lokale lysløypa.

– Turene ble stadig lengre, og mot slutten av tenårene gikk vi en langtur hver søndag. Vi møttes klokka ti og var ute i tre-fire timer. Jo eldre jeg ble, jo lengre turer, sier han med et smil.

LÆRDOM I MOTVIND

En gang kunne det gått galt.

– Det var riktignok ikke veldig alvorlig, men jeg husker en virkelig langtur i traktene rundt Beitostølen. Det startet som en fire-fem mil lang høyfjellsrunde. Jeg gikk i kondomdress med en tynn jakke over og et

INTIMT: Det blir ikke mye privatliv med tynne teltduker og kort avstand mellom teltene.

drikkebelte, og hadde ikke rukket frokost. Så falt jeg for fristelsen til å legge til en liten tur til Bygdin. Høyfjellshotellet var stengt på vinterstid, og veien dit var ikke brøytet. Etter mange timer ute begynte jeg å gå tom for krefter – midt i Jotunheimen – og da blåste det opp skikkelig, forteller han.

Stormen tok tak, og Nakstad innså at han hadde halvannen mil tilbake – i kraftig motvind.

– Da tenkte jeg at dette var ikke så veldig lurt, sier han tørt.

Han bestemte seg for å følge strømløpene og stolpene i stedet for skiløypa som blåste igjen i snøføyka.

– Det var kaldt, sikten var dårlig, og jeg måtte kjempe for hvert skritt. Jeg begynte å se etter hytter jeg kunne

søke ly i, men etter hvert løyet vinden litt, og kreftene kom tilbake.

Til slutt karret han seg ned til folk – litt klokere.

– Jeg tenker på det som en tabbe, men jeg lærte mye av den turen. Hadde jeg hatt med litt varme klær og vindtett tøy i en liten sekk, så hadde det egentlig ikke vært noe stress, sier han.

FRA FALLSKJERM TIL FORSKNING

Som 19-åring ble Nakstad fallskjermjeger og lærte enda mer om å klare seg utendørs.

– Der lærte jeg å være ute i naturen over lengre tid, under ganske kummerlige forhold. Ikke minst å kle seg riktig, planlegge nøye hva man skal ha med og hvor mye man skal bære. I

ISKALDE KJENDISER: Tete Lidbom, Espen Nakstad, Harald Rønneberg, Anne Lindmo, Inga Strümke og Hedvig Wessel på vei mot toppen av verdens kaldeste fjell.

Forsvaret skal du ha mye utstyr – sekene blir fryktelig tunge – og du lærer deg å være bevisst på alt, forklarer han.

Etter militæret fulgte studier, forskning og karriere. Espen Rostrup Nakstad har både juridisk og medisinsk mastergrad, i tillegg til en medisinsk doktorgrad. Han er i dag tilbake i en lederstilling ved Oslo universitetssykehus, med fokus på pasientbehandling og forskning.

Under pandemien var han likevel først og fremst kjent som den rolige stemmen i en urolig tid.

– Det var ekstremt mye jobb. Jeg måtte være tilgjengelig hele døgnet, også i helgene, og det var møter nesten hele tiden. Likevel prøvde jeg å komme meg ut i naturen. Jeg vet ikke hvor mange ganger jeg var på ski mens jeg snakket med Dagsrevyen, sier han og ler.

HELE NORGE UT

Han oppfordret også folk til å gjøre det samme.

– Vi ga tydelige råd om at folk måtte komme seg ut. Selv så jeg mange som gikk turer rundt Sognsvann og andre steder rundt Oslo, og det virket som det var slik i resten av landet også.

Og mange har fortsatt med det.

– Det er vanskelig å si statistisk, men jeg opplever at flere bruker naturen. Noen ganger er det jo morsomt å se at det er langt flere i skiløypene ut fra Oslo på en lørdag enn det er på Karl Johan. Det er ikke mange hovedsteder i verden hvor det er sånn, sier han fornøyd.

FORT VANT

Nå er Nakstad tilbake i jobben på Oslo universitetssykehus. Selv om han fortsatt må være tilgjengelig til alle døgnet tider, har han fått mer

fritid – og takket ja til «71° nord – Norges tøffeste kjendis».

– Jeg har fulgt med på det programmet i mange år, og tenkt at hvis jeg får sjansen, så gjør jeg det. Du får se deler av Norge du aldri har vært i, og plukker opp mange turtips underveis, forteller han.

Han konkurrerte og samarbeidet med profiler som Anna Anka, Espen Abrahamsen, Bernt Hulsker og Gaute Grøtta Grav. Nakstad kom inn som overraskelsesdeltager, firt ned i Barentshavet fra et redningshelikop-

ter. Der møtte han en gjennomfrosen gjeng.

– Maken til forfrosen gjeng som satt inne i et telt og hata maks, har jeg aldri sett. Det var ingen glede hos noen, for det var beinkaldt og det blåste. Men noen dager etterpå, når man har kledd seg riktig og fått varmen i kroppen, så kommer gleden. Jeg tror alle som er på tur i Norge blir bergtatt av hvor fantastisk landet er, sier han.

I løpet av turen kom Espen kjapt i bobla, fenomenet som gjerne oppstår når man er så tett på hverandre over tid.

– Når du bor en måned i telt med folk som Bernt Hulsker og Anna Anka, blir du godt kjent. Det hadde tatt mange år å bli like godt kjent

Denali går for å være verdens kaldeste fjell, og det var brutalt kaldt.

Øyvind Nordahl Næss/NRK

ellers. Det er fascinerende å se hvor raskt folk som aldri har vært mye ute lærer rutiner og finner seg til rette.

EKSPEDISJON DENALI

I NRK-serien «Ekspedisjonen» er tonen en annen: mindre underholdning, mer overlevelse.

– Denali går for å være verdens kaldeste fjell, og det var brutalt kaldt. Vi hadde netter nede mot 40 minus. Da handler alt om rutiner. Vi sov med dobbelt sovepose og ull innerst, og innerstøvlene lå i posen om natta slik at vi startet dagen med tørre, varme føtter. Fingrene er den store utfordringen. Du må ha på en tynn liner innerst, gode arbeidshansker utenpå og tjukke votter over det igjen, forklarer han.

På en slik tur balanserer man mellom gravalvor og ren wow-følelse.

– Det er farlig. Du beveger deg over bresprekker du ikke ser, og til og med campene ligger i risikoområder. Du må være skjerpet hele tiden. Vi så folk som gikk uten tau over breene, og du tenker bare «hva er det de driver med?».

Samtidig er naturen overveldende.

– Du må nesten klype deg i armen når du titter ut av teltduken om morgenen. Fjell som er tre ganger større enn i Norge, isbreer som virker endeløse. Stupbratte fjell som reiser seg tusen meter over deg, med breer limt fast som glasur på en kake. Det er helt ekstremt å se på. Man går rundt med en konstant wow-følelse – «hva er det jeg er med på nå?»

Sveinung Svendsen, NRK

ESSENS FAVORITTER

Espen Rostrup Nakstad har hatt gleden av å se mye av Norge, og synes det vanskelig å komme med en favoritt. Da er det lettere å si når på året han helst drar på tur.

– Det endrer seg hele tiden. For et år siden hadde jeg sagt Sørøya, eller hele Troms og Finnmark.

Espen er flasket opp i Jotunheimen og kjenner det området svært godt, men de siste årene har han fått oppleve mye mer av landet vårt.

– Nord-Norge blir jeg mer og mer glad i, men det ikke så ofte jeg får gått der. Sogn og Fjordane har jeg alltid hatt et godt forhold til. Bare det å kjøre bil fra A til B er jo en opplevelse uansett, sier han.

Han innrømmer at nærområdet, Østlandet, egentlig er det kjedeligste naturmessig.

– Men selv her er det mye fin natur. Vann og skoger, og muligheter som du bare kan drømme om i andre land. Flyr du over i Europa og titter ut, er det stort sett dyrka mark overalt. Det er unikt det vi har her.

De lengste turene, med unntak av dem som blir TV-sendt, legger Espen helst til våren.

– Jeg legger gjerne langturene til mars–april. Da er det lyst, nok snø og ikke så kaldt. Da kan du gå de timene du rekker, uten at sekken er et helt flyttelass.

Da er også turmulighetene nærmest uendelige.

– Jeg har kompiser som har gått fra Oslo til Gjøvik og videre mot Valdresflya i ett, forteller han.

På vinteren tar han gjerne en natt i en snøhule.

– Jeg skal ikke si at jeg er noen ekspert, men det er nok få som har bygget så mange snøhuler som meg. På hytta til besteforeldrene gravde vi labyrinter og «hus» i flere etasjer. I Forsvaret merket jeg at det nesten ikke var noen som hadde samme erfaring, og i «71° nord» var det ingen som hadde det. Teknikken er enkel: finn en trygg skavl, unngå sørhelling med mye smelting, grav inn med en lav inngang og et høyere platå inne så du får en kuldegrop.

PAKK TURSEKKEN

En hovedregel på tur med sekk er å bære lettest mulig og ikke mer enn nødvendig, selv om det finnes en mengde duppeditter vi kan fristes til å ta med. Så spørres det hva vi har plass til og lyst til å bære.

Tekst og foto: Dag Kjelsaas

SLIK MESTRER DU NATUREN

I denne artikkelserien deler friluftsveteran og mangeårig redaktør i Villmarksliv, Dag Kjelsaas, sine beste tips om hvordan du kan takle utfordringer og trives i naturen. Med sin omfattende erfaring som en av Norges fremste allround-eksperter på friluftsliv, guider han deg til å leve i og av naturen på en trygg og berikende måte. Få praktiske tips og inspirasjon av en av landets mest kunnskapsrike naturentusiaster!

Av og til oppstår alvorlige situasjoner i villmarka fordi folk mangler formålstjenlig utstyr. De fleste av oss som ferdes utenfor allfarvei, har nok opplevd ei knipe på grunn av feil eller manglende utstyr. Det skjer gjerne når vi er blitt overrasket av uventet, dårlig vær.

Spør du meg hva som er viktigst å pakke i sekken på langtur, er svaret enkelt: Kart og kompass, uavhengig av om vi har GPS. Dessuten må vi ha nok av noe energirikt å putte i oss (kommer i seinere artikkel), og nok å ha rundt deg. Med det mener jeg klær som passer sted, vær og årstid, samt en god sovepose og et solid liggeunderlag.

TILPASSET SEKK

Med oppakning på opptil 30–35 kilo er en anatomisk formet sekk å foretrekke, mens pakkrammesekker passer best til tyngre bærer eller uhåndterlig last. Uansett må sekken passe kroppen din. Ved kjøp bør justeringsmuligheter utprøves maksimalt, og du bør helst prøve å gå med den, med noe tungt i.

Rygger varierer i lengde, så en stor sekk bør ha gode reguleringsmuligheter. Det finnes egne modeller for kvinner og menn, og størrelsene varierer. Det går greit å bruke en litt for stor sekk om du kan stramme den slik at alt ligger støtt, men en for liten sekk kan ødelegge turen.

Pakkposer til ulike utstyrtypers gjør det lettere å finne fram, og hjel-

TRYGT: Skal man ferdes trygt i naturen, må utstyret være i orden. Disse skiløperne har lagt en brette fra Svartfjelljøkelen bak seg.

Foto: Randulf Valle

KOKEUTSTYRET

Det er stor forskjell på hva forskjellig kokeutstyr veier og hvor plasskrevende det er. Å satse bare på bål er selvsagt en mulighet, mens en kvistbrenner som her, er lett og lite plasskrevende. Begge deler fordrer tilgang på brennbar ved og/eller kvister.

OBLIGATORISK:

Skal du krysse vann eller elver vinterstid, er ispigger livredere hvis isen brister. Husk å løsne hoftebeltet på sekken før du krysser over.

per deg å komprimere klær og sovepose. Det lette liggeunderlaget kan festes bakpå sekken, og teltet – om det ikke får plass inni – kan festes godt øverst eller nederst.

Unngå tunge gjenstander som støvler dinglende utenpå sekken – det gir ubalanse og dårlig bærekraft. Velg en tursekk med mange festemuligheter for reimer og snorer, slik at du kan feste eller stramme etter behov.

RIKTIGE KLÆR

Klær er en viktig del av utrustningen, og de veier såpass lite at vi aldri bør spare på dem. Det du kan få bruk for underveis, bør ligge lett tilgjengelig. Pakk etter generelle råd, men ta hensyn til egne erfaringer – noen svetter lett, andre fryser fort. Poenget er å unngå å bli våt eller nedkjølt om været slår om, og samtidig trives i klær som passer godt.

I sommersola kan kortbukse og tynn trøye være nok. På lengre turer, særlig i fjellet, må du likevel ha med varme klær til kvelden og vanntett bekledning til dårlig vær.

Litt kulde tåler vi, og å måtte krype i soveposen tidligere enn planlagt er ingen krise. Verre er det å mangle

varme klær under forflytting mellom leirplasser. Selv midt på sommeren kan temperaturen krype ned mot null – særlig i fjellet og på værutsatte steder.

ULL

Vi snakker gjerne om tre hovedtyper av klær som bør være på deg eller pakket med i sekken på villmarks-tur, og særlig når vi skal overnatte. Det innerste laget består foruten småplagg som truse og eventuelt BH, av et svettetransporterende lag. Dette kan være langt undertøy i syntetisk materiale, som egner seg særlig når aktivitetsnivået er høyt, når vi ikke har lengre stopp underveis, og når det ikke er veldig kaldt.

Mange foretrekker ull innerst, spesielt på fjelltur. Jo kaldere det er, desto viktigere er ull mot huden. Ulla trekker til seg noe fuktighet, men holder deg varm selv når den er fuktig fordi lufttrommene i fibrebeholdes.

På kalde turer bør du alltid ha med et ekstra sett langt ullundertøy. Da kan du skifte i leiren og la det våte tørke til neste dag.

MELLOMLAG

Det rommelige mellomlaget kan bestå av plagg i ull eller fleece, og heller av flere middels tykke og tynne plagg enn et tykt. Dermed kan det tas plagg av eller på etter forholdene. Ull har som nevnt høyere varmeisolasjon enn fleece, men veier mer. Fleece tørker raskere og har bedre evne til fukttransport. Jo kaldere det er, desto mer foretrekker jeg ull.

Ei god, halvtykk dunjakke veier veldig lite i forhold til isolasjonsevnen, og kan dessuten komprimeres mye. Ved lav aktivitet er den et varmt alternativ, men ikke som mellomlag når du er i bevegelse fordi den oftest puster dårlig.

SKALLBEKLEDNINGEN

Det ytterste laget skal bestå av plagg som beskytter mot nedbør og vind, og er viktig å ha med på alle lengre turer. Svært mange velger skallbekledning som består av klær med en

PULK: I vårknipa er det ofte et spørsmål om man skal velge ski eller ikke. Her har vurderingen vært at ski og pulk er beste løsning. Dermed kan også sekken pakkes lettere. Tunge saker som isbør har plass i pulken.

membran som «puster». Den slipper gjennom noe vanndamp innenfra, men holder regndråper ute. Når vi forflytter oss i brukbart vær, kan det være fornuftig å gå med mellomplagg ytterst og skalljakka i sekken, slik at mye svettedamp luftes vekk.

Vinterstid i kaldt vær er impregnerte bomullsklær ytterst et valg mange går for. Sjekk før turen at ytterplaggene er behagelig å bevege seg i også når du har isolerende plagg under.

DE YTTERSTE SMÅPLAGGENE

I kulde er det viktig å holde føttene varme og samtidig unngå gnagsår. En god oppskrift er å ikke ha for trange støvler, med plass til et par tynne sokker innerst og et par tykkere utenpå.

Den som svetter mye på føttene, bør ta seg tid til sokkeskift underveis. Tørre sokker lagres lett tilgjengelig i sidelomma eller lokket på sekken, fuktige sokker kan henge til tørk bakpå. I leiren kan det være godt å stikke føttene i et par dunsokker eller bivuaaksko, dersom disse fikk plass i sekken.

I fjellterreng om vinteren kan hodet beskyttes av ei god ullue med

mulighet for å dra en hette utenpå, eller av ei vann- og vindtett lue med ørelapper. Da er det dessuten godt ikke bare å ha gode ullvotter, men også solide vindvotter når vi for eksempel skal arbeide i leiren.

SOV GODT

Forskjellen på å fryse seg gjennom ei natt uten bra utstyr, eller ligge varmt i en god sovepose er enorm. Mangel på søvn gjør at det blir slitsomt å yte maksimalt dagen etter. Men særlig i dunpose kan natta bli utrivelig dersom du ligger direkte på et kaldt underlag fordi duna presses sammen så det oppstår kuldebroer.

Et bra, oppblåsbart liggeunderlag er betydelig mykere å ligge på enn de tynnere celleplast-underlagene, men de sistnevnte har den store fordelen at de ikke kan punktere. Siden de letteste utgavene dessuten knapt har merkbar vekt når de festes utenpå sekken, er det et godt valg å ha med et underlag av hver type på turen, særlig når det er kulde.

I en vanskelig situasjon kan en stor sekk brukes under overnatting. Du kan legge den under deg for å dempe kuldevirkningen nedenfra, eller

KALDT: Har du hatt med deg bra utstyr i sekken, kan en overnatting i 20 minus være en fin opplevelse.

UTENPÅ SEKKEN: Lette ting som liggeunderlag kan gjerne plasseres godt festet bakpå sekken. Hvis det ikke butter mot kroppen eller gir dårlig balanse under bæring, kan teltet festes under eller oppå sekken.

► TIPS OM UTSTYR

- Pakk det tyngste utstyret nærmest ryggen i sekken. På ski: Tyngden nederst. Til fots: Tyngden i midten/høyt.
- Er flere sammen, avtal før turen at det ikke pakkes dobbelt av utstyr som kan brukes felles.
- Sjekk nytt utstyr hjemme før turen. (Sett opp telt, prøv kokeapparat mm.)
- Ikke glem toalettpapir og tannbørste.
- Test sekken du planlegger å bruke på langtur med noe tungt i hjemme. Juster rygg lengde og bærereimer. Ikke bruk sekken på langtur hvis den ikke passer bra.
- Ha alltid med førstehjelpsutstyr.
- Avhengig av årstid kan du trenge myggmiddel, solbriller og solkrem. Pakkes i sekkelokket eller sidelomma.
- Du kan spare en del vekt og plass ved å ta med bare den mengden du trenger av for eksempel solkrem, tannkrem, smør og brensel mm. Bruk tette plastbokser til dette.
- Unngå å bære med glass på grunn av fare for knusing. Dessuten er det tungt.
- Start turen med fulladet batteri på utstyr som bruker strøm.
- Hvis ryggsekken er så liten at mye må festes utenpå: sats på en større sekk.

MYE: For behagelig overnatting i vinterkulde kreves det at du har med en del utstyr. Her er noe av det letteste utstyret strammet fast utenpå sekken.

stikke føtter og bein nedi så langt du klarer.

TELTET

Særlig i fjellet er teltet det mest fornuftige «huset» du kan ha med i sekken. Hengekøye fungerer fint i skogsterreng hvis du liker det, men velg en modell der du ligger flatt. Myggnetting er nødvendig når insektene er plagsomme, og en tarp over beskytter mot regn.

Tarpen kan være et alternativ i områder der det finnes trær og du ikke er vindutsatt, og sekken blir to – tre kilo lettere i forhold til å ha med telt. Myggen kan være en plage, men når du sover hjelper det med et

nett som dekker øverste del av soveposen. Mitt valg er altså nesten alltid telt. Om sommeren og på korte turer kanskje uten innertelt, men med myggnett som dekker hele åpningen. Gode luftmuligheter er uansett en nødvendighet.

Høst, vinter og vår er valget et stadig telt med innertelt og nok plass. Velg to-personers telt hvis du er alene, tre-personers hvis dere er to, og fire-personers hvis dere er tre. Det gir litt mervekt i sekken, men jeg synes fordelene teller mer. Et rommelig yttertelt er et stort pluss.

Glem ikke gode plugger som tåler å bankes ned med en stein. En del telt har middels eller dårlige plugger

som bør skiftes ut. Glem heller ikke å montere barduner i alle fester før turen.

OVERLEVELSESPOSEN

For at ingen skal la seg lure, nevner jeg ofte at du ikke må la deg villedes av en del reklame for såkalte «overlevelsesposer», der det fristes med at du knapt mister noe kroppsvarme inni en slik. Fakta er at posene bare fungerer omtrent som en diger plastpose.

Dermed ikke sagt at du frarådes å ha med overlevelsespose eller et «aluminiumsteppes» i sekken. Den beskytter mot vind og regn, tar minimalt med plass i sekken, veier nesten ikke noe og koster relativt lite. Husk bare at den aldri kan erstatte en sovepose.

Et bedre alternativ hvis du vil ha noe å dekke deg mot været med, er en solid vind- eller fjellduk i sterkt materiale som tåler mye bruk. De letteste modellene er en-duks og øker bare vekten i sekken med rundt halvki- loen, men på kjøpet får du kondensproblemer dersom du er lenge inni når duken er tett rundt deg. I modeller som er isolert eller har enkelt fôr, vil du ikke merke kondens i samme grad.

Fjellduken kan også fungere som poncho eller regntøy når du går, men da som en noe ukomfortabel nødløsning. Ved uhell og i dårlig vær kan den være reddende, og i mangel av noe bedre kan du sove i den, særlig hvis du i tillegg har et liggeunderlag.

FOR DEN MINIMALISTISKE

Kniven er en av de viktige medhjelpere på nesten alle slags turer, enten det er med langturstøvler, fiske- tang eller borse. Vi har en lang og god norsk tradisjon med både tollekniv og den større samekniven. Samekniven veier mest, men har den fordelen at den langt på vei kan fylle funksjonen til ei lita øks.

Kniven på multiverktøy er ikke en fullgod løsning. Dropper du også den på grunn av vekten, skal det nevnes at du som teller gram i oppakningen, kan få kjøpt en funksjonell slirekniv- modell av plast og rustfritt, tynt stål

LETT KNIV

Den som vil knipe på vekten har mye å hente, men lett utstyr er i noen tilfeller langt dyrere enn tungt. Eksempelvis er et godt ultralett telt ofte flere tusenlapper dyrere enn en tyngre men brukbar modell, og det samme gjelder kvalitetsdunposer. Enkelte skjærer litt av skaftet på tannbørsten for å spare vekt. Det er nok mer å hente ved for eksempel å velge en lett tollekniv med plastskaft og slire og ei sammenfoldbar sag, istedet for en samekniv og øks.

som veier 100 gram, og som duger til nesten alle de samme oppgavene som vi bruker tollekniven til.

SMÅSAKER

Det kan ikke nevnes ofte nok at førstehjelpsutstyr, vanntett pakning med fyrstikker og hjelpemidler som tape, sterk tråd, tynn ståltråd og helst multiverktøy bør være i sekken på overnattingsturer. Noe som heller ikke veier så mye, og som er en nødvendighet i skumring og mørke, er ei lett men kraftig nok hodelykt, og på lengre turer enda en i reserve.

Ekstra batterier, powerbank eller lett solcellepanel hører med på flere dagers tur. Hva så med mobiltelefonen? Det skal mye til at folk legger den igjen uansett om deknningen på ruta er dårlig. Og den bedrer sikkerheten.

I tillegg til spaden som ofte festes utenpå sekken hører ispigger med på vinterturen hvis vi har planer om

å krysse over is. Noe annet som lett kan glemmes igjen, er gamasjer. De både varmer og holder snøen ute fra støvlene om vinteren, men er også nyttige når du går i kratt og kvist om sommeren.

DIN EGEN PAKKELISTE

Når man pakker i godt vær og med god værmelding, er det fristende å spare litt vekt ved å droppe noe tøy. Tilsvarende vet jeg at det er lett å pakke med for lite mat på korte turer hvis du gjør dette når du er god og mett. Etter noen turer finner man gjerne ut hva kroppen tåler og trives med av vekt i sekken.

Den systematiske velger kanskje etter hvert å lage utstyrslister, ei for hver type tur og i forhold til årstid. På denne lista bør alt være med, fra mat til sokker og kompass. Følges lista under pakkingen, skal det være en garanti for god sikkerhet og trivsel på turen. ●

GJØR NATTEN BEHAGELIG

Et bra, oppblåsbart liggeunderlag gjør natta i sovepose til en trivelig opplevelse, særlig hvis det er isolert med dun. Høst, vinter og vår bør helst et celleplastunderlag

være med i tillegg med tanke på at oppblåsbare underlag kan punktere. Celleplastversjonen veier lite og kan festes utenpå sekken.

GLEDE PÅ ISEN: Når sola skinner og fisken biter, er det ingen grunn til å sitte inne.

KONGEFØLESEN: 1,75 kilo veide ørreten som beit på første forsøk med balansepillk.

VINTERDRØM PÅ HARDANGERVIDDA

Geitvassdalen har for meg blitt synonymt med stor ørret. De siste årene har jeg vært så heldig å bli invitert med dit flere ganger, og alltid er det blitt tatt stor fisk. Nå var spørsmålet: Ville ørreten også bite på vinterstid?

Tekst: Roar Borgerås

For oss fiskere er det noe magisk med Hardangervidda. Dette høyfjellsplatået er, med sine 8000 km² det største i hele Nord-Europa. Vidda ligger stort sett 1100 til 1200 meter over havet, og her finnes en rekke kjente fjell og vann.

Mange er de fiskerne som har startet sine drømmeturer ved Tinnhølen, Mår eller Mogen, og gått til Dyranut, Litlos eller Raudhelleren. En mengde ørret er overlistet i de store vannene Langesjøen, Bjornesfjorden, Gjuvsjøen, Viuvatnet eller Reksjøen. Ville og

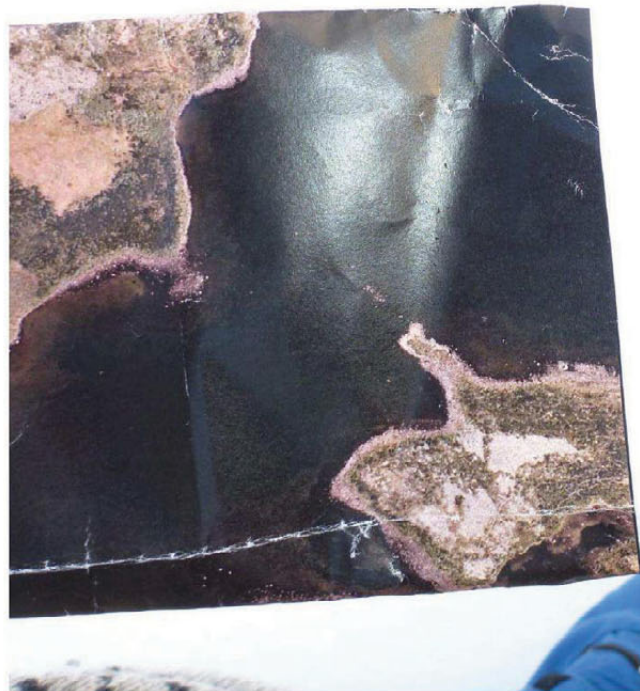
vakre Kvenna er også flittig besøkt. Alle disse er flotte steder på Hardangervidda, men det er Lågens spede kilder i Geitvassdalen som bringer tårene fram i øyekroken min. Jeg har forelsket meg fullstendig i dette vassdraget.

Vannene i dette området er grunne og næringsrike, og grunneierne fisker mye med garn, noe som har resultert i at gjennomsnittsfisken ligger på mellom 1/2 og 3/4 kilo. Vær imidlertid klar over at vannene i selve hovedvassdraget er private, og at det ikke selges fiskekort der. De fleste

>>>

STORT HULL: Ved mistanke om stor fisk, bør du ha med stort bor. Minimum 110 mm. Men selv ikke det hadde vært stort nok for vinterens største fisk.

GPS: Finn fiskeplassene på bilder fra nettet før turen, og plott inn koordinatene på GPS-en slik at du finner fram på isen.

VIDDA UNDER IS: Det er fullt mulig å lure ørreten på Hardangervidda om vinteren.

elvene mellom disse vannene, samt de fleste omkringliggende vann, er derimot åpne for fiske for fiskere som har løst fiskekort.

Mange før meg har traska rundt i Geitvassdalen med sluk- eller fluestang, og kost seg med en fiskemiddag ute i det fri. Denne artikkelen handler derimot om noe kanskje ikke så mange har gjort; nemlig å gå denne dalen på ski i april, bevæpnet med isbor og pilkestikker. På tur var grunneier og fiskekompis, Lars Kåre Grøtjorden, og undertegnede.

FORARBEID

Man bør alltid gjøre litt forarbeid før man skal på fisketur, og kanskje spesielt før man skal fiske på isen. Når alt er dekket av snø og is, har man små muligheter til å gjøre observasjoner av bunnforhold, kantvegetasjon eller å spotte fisken. På isfisketur må disse tingene være observert på forhånd, og planen bør være klar før du drar hjemmefra.

Forarbeidet mitt består i å søke opp vannet jeg har tenkt å besøke på nettsiden www.norgeibilder.no. Der leter jeg opp innløpsos og utløpsos, øyer, odder, dyprenner og andre steder hvor jeg tror fisken kan oppholde seg på vinterstid. Samtidig noterer jeg koordinatene på disse stedene, og lagrer disse på GPS-en.

Vel framme på isen er det bare å følge GPS-en til man finner favorittstedene. Erfaringene mine viser at dette fungerer fint, i hvert fall fram til siste tur til Geitvassdalen.

OVERRASKELSEN

Bildet fra www.norgeibilder.no viste strandsonen med sin lyse farge. Utenfor strandsonen ble fargen mørk, noe som pleier å bety dypere vann. På akkurat dette stedet har jeg sommerstid kastet min 12 grams spesial mang en gang, og landet en rekke ørreter rundt kiloen. Men jeg har aldri pilket her før.

Spenningen var nesten ikke til å holde ut. Fantasien lekte med tanken på alle de store ørretene jeg skulle lure. Isboret med påmontert forlenger ble tatt fram og issørpa spruta. Lange ble ansiktene da hullet var ferdigboret, og det viste seg at vi hadde boret rett i bunnen.

Heldigvis klarte borkrona seg. Det mørke fra flybildet – det jeg trodde var dypere vann – viste seg å være gjørme- eller humusbunn.

Vi hadde fisket i området før, så vi la veien tilbake til der fisken pleide å bite om sommeren. Hull ble boret, og stedegen ørretrogn ble brukt som før og fant veien tilbake i vannet der den kom fra sist høst. Nå var det bare å vente. Fisken viste seg å være usedvanlig vanskelig å lure denne gangen. Den var bortpå fra tid til annen, men verken blink eller mormyska klarte å overbevise den til å ta skikkelig.

Jeg har aldri vært velsignet med en veldig tålmodighet. Det er i utgangspunktet en stor svakhet for en fisker, men jeg velger å bruke svakheten min til noe positivt. Når jeg blir rastløs, tar jeg meg en skitur. På den måten får jeg se litt mer av landskapet jeg ferdes i. Denne gangen la jeg turen innom en flott, gammel steinhytte. Ved

REGNBUEØRRET:
Balansepilken som lurte forfatterens drømmefisk.

synet av slike værbitte krypinn kommer villmarksfølelsen over meg.

FISKING

Vel tilbake etter skituren satte vi ut seks, åtte ståsnører ved förhullene. Metoden med ståsnører er like enkel som genial. Når hullet er boret, settes en kvist i snøen ved hullet. Snøret blir så hengt over kvisten, og kroken sluppet ned i hullet. Det kan være lurt å veksle mellom blink og mormyska, og variere avstanden fra bunnen. Jeg starter nesten alltid nede ved bunnen, og hever kroken dersom det ikke biter. Når snøret henger over kvisten, vil litt vind gjøre at kvisten beveger seg og dermed vil også agnet bevege seg litt. Effektivt isfiske for den late. Samtidig er det på en enkel måte mulig å forsøke flere agntyper og flere dybder for å se hva fisken foretrekker denne dagen.

Blant disse ståsnørene satt vi altså og fisket aktivt med hele arsenalet vårt, mens vi passet på kvistene. Denne gangen måtte vi erkjenne at vårt aktive fiske ikke kunne utkonkurrere ståsnørene. I ny og ne var det en kvist som bukket dypt og inderlig ned mot hullet, og vi fikk god sprinttrening. Etter hvert hadde vi fått noen fine ørreter på isen, men den virkelig store uteble.

BLÅTIMEN

Skumringen er alltid en giftig fiskeperiode. Middagen ble inntatt tidlig slik at vi kunne konsentrere oss fullt og helt om kveldsfisket. Godt inn i blåtimen ble det liv under isen.

På kort tid kom det opp flere fine

ørreter. De to største manglet begge noen få gram på kiloen. Litt mer rogn ble sluppet ned i hullene, klokka ble stilt på vekking og fiskeskrønene satt løst. Nå luktet det fisk!

STORFISK

Selv om jeg har lest flere hyllemeter med fiskelektyre, både om pilkeutstyr og teknikk, har jeg aldri fått taket på balansepilke. Jeg har lest at balansepilke ofte fungerer på de store rovfiskartene, men jeg har aldri fått ørret på slikt utstyr. Allerede før jeg dro var planen å forsøke balansepilke som første våpen i förhullet. Tanken var at dersom det var fisk av varierende størrelse i hullet, ville et lite agn kanskje ikke være fristende nok for storfisken. Derfor ble en sju centimeters balansepilke, av typen Regnbueørret, sluppet de tre meterne ned til bunnen.

Da jeg løftet stikka opp igjen, var det fast fisk. Fisken virket ikke så stor til å begynne med, og det gikk kun et par minutter før jeg forsøkte å få den opp til hullet. Etter litt plunder klarte jeg det, og fisken startet ferden opp gjennom et 110 mm bredt hull. Vannet ble presset opp og rant ut på isen, og pulsen min steg faretruende høyt. Jeg skjønte at fisken var stor, men selv ikke da halve hodet var over isen, og jeg tok tak rundt underkjeven på den og løfta den på trygg grunn, skjønte

jeg hvor stor den faktisk var. Først da den lå på isen, innså jeg at rekorden min for vinterørret var grundig slått.

Det var en fantastisk fisk på 1,75 kilo, og min første på balansepilke. Treblekroken satt i tunga (kanskje var det derfor den var såpass forsiktig i kampen), mens frontkroken satt godt plassert i overgummen. Ren og skjær flaks gjorde at bakkroken ikke festa seg i hullkanten.

Etter en slik fisk er det lov til å sette seg ned, nyte livet og la opplevelsen synke litt inn. Dessverre er ikke jeg laget slik. Jeg ville utnytte tiden til å dra opp flere av samme kaliber. Nok en gang gjentok det samme seg, men fisken lot seg ikke kroke. En og annen ørret ble riktignok lurt opp med ståsnøre, men det tok aldri helt av. Det er egentlig ikke så farlig. Etter en ørret på 1,75 er det meste greit.

EPILOG

Sist vår ble endelig sønnen min Sindre med på turen inn til drømmenes teater. Selv om det var første gangen han fisket såpass stor ørret, viste han stødige pilkeegenskaper og klarte på egen hånd å få lurt opp flere flotte ørreter.

Alle tatt på mormyska. Selv hadde jeg tidenes fiskeopplevelse. Mitt livs ørret på 2,65 kilo tatt på mormyska og 0,20 snøre. Bedre kan det vel ikke bli? ●

VINTERENS

STØRSTE: 2,65 kilo veide ørreten som ble dratt opp på mormyska.

FAR OG SØNN:

Både far og sønn har trosset kulda og kommet seg opp på vidda. Innsatsen har gitt resultater.

GEITVASSDALEN

● Fiskekort får man kjøpt på Inatur. Vær klar over at i selve vassdraget i Geitvassdalen er vannene private. Her får man ikke kjøpt fiskekort. Derimot kan man kjøpe fiskekort til elvene mellom vannene, og til vannene som ikke ligger i selve vassdraget.

● Uansett hvor man går fra, er avstandene lange i Geitvassdalen. For å komme hit kan man enten gå fra turistforeningshyttene Solheimstulen, Mårbu, Mogen eller Rauhelleren. I tillegg kan man ligge på turisthytta på Lågaros. Avstandene er hentet fra «Hardangervidda fjellkart», og er sommeravstander:

Mårbu: ca. 4 timer (kan ta båt inn til Mårbu).

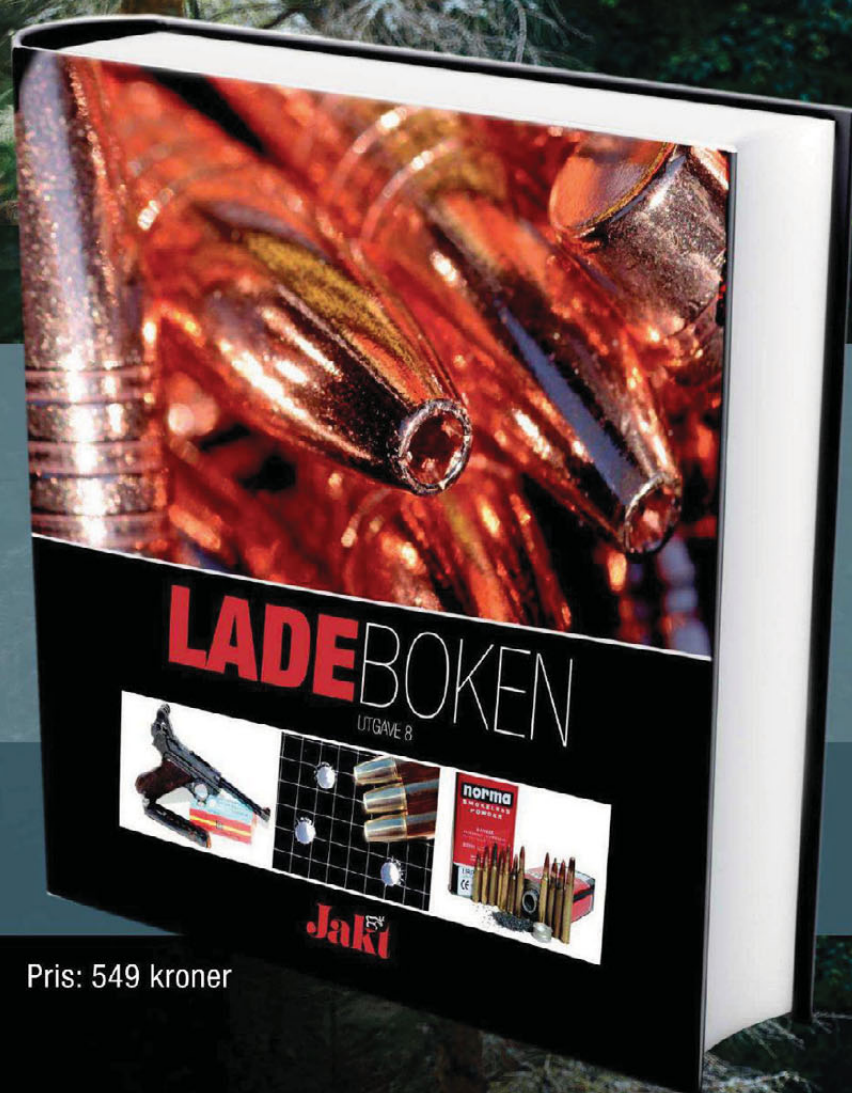
Solheimstulen: 3–4 timer til nedre del av vassdraget.

Rauhelleren: 2 timer (+ 3–4 timer fra Tinnhølen til Rauhelleren).

Fra Mogen til Lågaros (som er i øvre del av vassdraget): 5 timer (man kan ta båt inn til Mogen).

Hjemmeladernes bibel

Pris: 549 kroner

LADEBOKA

Utgave 8

BESTIL VED Å
SENDE SMS-KODE:

**LADE20
til 2205**

ELLER PEK PÅ
QR-KODEN MED
DIN MOBIL

Ladeboken 8 er endelig kommet! Med 115 riflepatroner og 27 pistolpatroner er dette uten sidestykke det mest komplette bokverket om lading skrevet på norsk. Dette er "må-ha"-boka for jegere, skyttere, hjemmeladere og våpeninteresserte. Kjøp Ladeboken, og les den fra perm til perm!

PRAKTISK GAVE TIL NYE ABONNENTER

Spar
595 kr

SMS-kode:
FISK9
til **2205**

eller scan
QR-koden

Sløye- og
fileteringssett
i gave

**5 utgaver av
ALT OM FISKE for kr 249***

Bli abonnent og få et sløyesett i velkomstgave!

Alt om fiske holder deg oppdatert på sportsfiske, nyheter, utstyr, tester, teknikker og reportasjer fra hele landet. Norges eneste rendyrkede blad for sportsfiskere!

Få et praktisk sløye/fileteringssett i fire deler. Her har du det du trenger for å gjøre klar fisken til gryta. Den gode fileteringskniven har beskyttelsesslire som holder den fin samtidig som den beskytter omgivelsene for kutt og stikk. Med en god knivsliper har du alltid skarp kniv tilgjengelig. Det følger også med kuttsikker hanske, den får godt grep på fisken samtidig som du beskytter fingrene. Passer utmerket til både hav og innlandsfiske.
Verdi: 249,-

5 utgaver i butikk	kr 595
Sløyesett	kr 249
TOTALVERDI	kr 894
DIN PRIS*	kr 249
DU SPARER	kr 595
Porto	kr 49

HELÅRSTUR PÅ DOVREFJELL

Syndre Knutshøa er en vakker og lettgått tur med en helt unik flora.

Kart: Norgeskart

FJELLHAGE:

Ved Kongsvoll fjellstue finner du Skandinavias største botaniske fjellhage. Området er åtte dekar stort og har et rikt utvalg av den naturlige fjellfloraen vi har i Norge. Åpent hele sommerhalvåret.

SYNDRE KNUTSHØA

HØYDE: 1690 moh.

OMRÅDE: Dovrefjell

SESONG: Hele året

VARIGHET: 4–5 timer t/r

LENGDE: 11,8 km t/r

VANSKELIGHETSGRAD: Moderat

Tekst og foto: Ida Kathrine Knudtson Eriksen

Området rundt Knutshøa er kjent for å ha en av Nord-Europas rikeste flora av fjellplanter, med en rekke sjeldne arter. Dette er i seg selv verdt turen! Knutshøa er en fjellrekke bestående av tre fjell, der Syndre Knutshøa er den høyeste. Turen kan gås hele året og er også en flott fjellskitur.

Atkomst: Følg E6 over Dovrefjell, parker ved Kongsvoll fjellstue, på en stor parkeringslomme på østsiden av E6.

Start turen fra fjellstuen og følg pilegrimsleia østover i en drøy kilometer til Blesebekken. Følg bekken østover på fin sti gjennom bjørkeskogen, i retning skaret mellom Midtre- og Syndre Knutshøa.

Skogen blir kjapt tynnere og utsikten blir desto vakrere. Ved ca. 1400 moh., krysser du bekken og fortsett østover. Små varder viser veien til topps. Toppen er synlig hele turen.

Turen er lettgått og går stort sett på fin sti, men det er noe ur på det siste partiet. Etter ca. 800 meters stigning når du topplatået. Selve toppen er flat og stor. Der får du en formidabel utsikt mot Dovrefjell, Rondane og Oppdal-området. På nordsiden av toppen er det varde og trimbok. ●

GODE TIPS TIL VINTERFJELLET

Å kle seg riktig for turer i vinterfjellet er avgjørende for å holde seg varm, tørr og komfortabel. I denne guiden deler vi generelle råd og tips ut fra egne erfaringer, og en del konkrete utstyrstips.

Vårt beste tips for å kle seg riktig i vinterfjellet er å følge det velutprøvde lag-på-lag-prinsippet.

Etter lag-på-lag-prinsippet opererer vi normalt med tre til fem lag. Under normale forhold er det vanlig å bruke tre: innerste lag, mellomlag og et ytterlag eller skallag. Under mer krevende forhold, med veldig lave temperaturer, kan man legge til for eksempel et ekstra sett med nettingundertøy helt innerst og et ytre isolasjonslag, som gjerne er en romslig dunjakke eller duddress. Da kommer man opp i fem lag.

Det innerste laget har som oppgave å transportere fukt bort fra kroppen samtidig som det skal isolere. Ut fra temperatur og aktivitet kan man velge mellom ull eller syntetisk materiale. Ull er best ved lave temperaturer og når aktivitetsnivået er lavt. Ved høyere temperatur og aktiviteter der man svetter mer, kan syntetiske materialer være et godt valg – eller man kan prøve et blandingsprodukt der materialet består av for eksempel 60–70 % ull og resten syntetiske fibre. Det man må unngå, er å bruke bomull.

Mellomlaget har som hovedopp-

gave å fungere som et ekstra isolerende lag når det innerste laget ikke gir tilstrekkelig isolasjon. Her er det flere aktuelle materialer å velge blant: ull, ulike ullblandinger, fleece, dun og annen syntetisk fiberisolasjon. Dun er ømfintlig for fukt, så man må være litt observant dersom man bruker en dunjakke som mellomlag.

Det ytterste laget, eller skallaget, har som hovedoppgave å beskytte mot vær og vind. I dag brukes ofte vann- og vindtette plagg med membraner fra for eksempel Gore-Tex, eVent, Dermizax og DryVent. Disse beskytter godt mot snø, regn og vind.

KLÆR

Ytterklær du skal bruke aktivt på tur om vinteren bør ha litt løs passform, god lengde i livet og på ermene, og jakker bør ha en funksjonell hette. For bukser gjelder det samme – litt løs passform og gjerne mulighet til å feste bukseseler. På en jakke som den avbildede kan både dun og syntetisk fiber brukes som isolasjonsmateriale. Dun er lettere og lar seg komprimere godt, mens syntetisk fiber er tyngre og tar mer plass i sekken, men er mer robust i møte med fukt og tåler tøffere bruk.

Om vinteren kan både membranklær og rene bomullsklær fungere godt som ytterbekledning. Jo kaldere det blir, desto bedre fungerer bomull.

UTSTYR

Alt av utstyr settes på tøffere prøve når det er kaldt og vått, sammenlignet med når det er mildt og tørt. Batterier, strikk, glidelås, klips, telt, votter og hansker, liggeunderlag, brennere, hodelykter og bekledning generelt har det tøffere på vinteren enn på sommeren. For at slikt utstyr skal fungere godt under krevende vinterforhold, kreves at en kan å bruke utstyret, og at en tar vare på og jobber med kontinuerlig vedlikehold.

KALD IDYLL: Å være ute en vinternatt, kan være en kald fornøyelse, men har du utstyret i orden, er sjansen desto større for at turen blir vellykket.

Membranplagg puster ikke like godt som for eksempel bomullsplagg, så det kan være lurt å se etter plagg som har ekstra luftemuligheter via glidelåser under ermene eller langs lårene.

Fukt er den største fienden mot å holde seg varm. Når du er på tur, er det viktig å prøve å unngå å bli svett – juster klærne etter aktivitetsnivå, og ta av et lag før du begynner å svette. Ta med ekstra klær – spesielt viktig er det med ekstra sokker, votter og luc. Pakk smart, slik at det du trenger underveis på turen, ligger lett tilgjengelig i sekken.

God tur!

KUNNSKAP OG FERDIGHETER

Det hjelper ikke å ha verdens beste utstyr om du ikke vet hvordan du skal bruke det. Tren før du drar ut på tur. Øv på å tenne på brenneren, og tren på å demontere og sett den sammen igjen. Øv på å sette opp teltet slik at du kan gjøre det i mørket mens det blåser. Tenk over hva du skal ha øverst og lett tilgjengelig i sekken, og hva du kan legge nederst. Hvordan er det å ligge i soveposen? Sett opp teltet i hagen og tren på å ligge i sovepose, på det liggeunderlaget du tenker du skal bruke på tur. Tren på å lage mat med det turutstyret du har. Les gjerne råd og tips fra erfarne eventyrere, men husk at de er profesjonelle. Lær deg fjellvetreglene og øv på å bruke kart og kompass.

>>>

1

KORTERMET NETTINGSKJORTE

Uavhengig av vær og temperatur, er nok dette plagget det vi i testteamet bruker mest i gjennom vinterhalvåret. En kortermet ullskjorte i netting er vinterens universalplagg! Et godt tips når du skal velge en slik nettingskjorte, er å se etter en modell som har heldekkende felt over skuldrene. Dette er for å skåne skuldrene når du bærer sekk. Det kan også være aktuelt å bruke en lignende skjorte i syntetisk materiale, spesielt om du svetter mye. Fordelen med en ullskjorte er at den takler mye mer bruk uten vask før den begynner å lukte svette.

For å få bedre slitestyrke, kan en skjorte i en ullblanding også være et godt valg. En slik skjorte kan du bærer innerst på kroppen gjennom hele døgnet og justere med andre plagg utenpå etter behov.

Lag-på-lag-prinsippet er et velprøvd og funksjonelt prinsipp å følge

PRODUSENT: Flere, men gode tips kan være velkjente norske merker som Brynje og Aclima,
PRIS: ca. 500,- til 900,-

2 TYNGRE ULLUNDERTØY

På vinteren må en ha tilgang på minimum et tyngre ullsett til bruk på de kaldeste dagene og ved rolige aktiviteter. En av våre favoritter er dette vendbare settet, Tuvegga, fra Devold. Denne modellen har en glattstrikket side, og en side med markante «kanaler». På bildet vises disse forhøyningene, eller kanalene, godt på den røde skjorta. Ved behov for høy fukttransport bruker man den glatte siden inn mot kroppen, ved behov for høyere isolasjon vendes siden med kanalstrikk inn mot kroppen. Ikke like effektivt som nettingundertøy og litt mer kostbart, men her får du 2-i-1.

PRODUSENT: Devold
PRIS: 1599,- per del

4 HANSKER OG VOTTER

I tillegg til føttene, er det fingrene som er den største utfordringen med tanke på å holde seg varm og unngå å svette samtidig som bekleddingen skal passe til aktiviteten. Til et aktivt friluftsliv på vinteren vil en nok trenge minimum to-tre ulike hansker eller votter. Ut fra erfaring tenker vi at et godt råd er å skaffe seg et sett med ganske tynne, vindtette hansker som er noe isolert. Et sett med vindvotter der en gjerne kan bruke et par ullvotter inni. Og til de kaldeste dagene et sett tykke, lange votter som er isolert med syntetisk fiber eller dun.

PRODUSENT: Mange ulike produsenter
PRIS: Fra noen hundrelapper og opp

3 SKALLJAKKE MED MEMBRAN

På skikkelig kalde vinterdager fungerer bomull ypperlig som ytterste plagg. Utfordringen er at bomull fungerer dårlig i fuktig klima, og at en moderne skalljakke med membran er mer anvendelig som ytterplagg gjennom hele året. Vi anbefaler gjerne bomull til vinterbruk, men må innrømme at vi i testteamet som regel ender opp med en membranjakke vi også. Til vinterbruk er det lurt å bruke en skalljakke av litt solid materiale slik at den ikke klebrer seg til kroppen med en gang det blir litt vind. En god hette og en noe romslig passform, slik at en får plass til et ekstra isolerende lag under jakken er også viktige momenter å merke seg.

PRODUSENT: Mange ulike tilbydere
PRIS: Fra 3000,- og opp

Vindtett
ytterbekled-
ning, briller som
dekker godt
og en god lue
er essensielt
i vinterfjellet.

5

SNØSPADE I METALL

Det er nærmest obligatorisk å ha med en spade i sekken når man er på tur om vinteren. Den kan brukes til praktiske ting som å bygge levegg, lage sittegruppe og å bygge skihopp, og den har også en sikkerhetsfunksjon. Om det blir uvær kan du bli nødt til å grave deg ned, og om du opplever at noen blir tatt i snøskred kan du hjelpe til med å grave frem. Vi anbefaler snøspader i metall og med et stort blad med profil (altså ikke helt flatt/rett). Spader i lette komposittmaterialer er lette å bære, men de takler ikke hardpakket snø og is på en god nok måte.

PRODUSENT: Mange ulike tilbydere
PRIS: fra 700,- og opp for en av god kvalitet

Bål er koselig, men husk at det meste av utstyr og bekledding er ømfintlig for gnister og flammer

6

KLÆR TIL SOVEPOSEN

En klassisk feil mange gjør når de skal ligge i sovepose, er å ha på for mye klær. Om du tar på deg for mye klær blir det trangere i posen, noe som fører til at du ligger dårligere og at soveposen fungerer dårligere. Om du har en sovepose som er godt tilpasset vinterbruk, holder det som regel med et tynt ullsett, lue og ullsokker.

PRODUSENT: Mange ulike tilbydere
PRIS: Fra noen hundrelapper og oppover

8 ØKS TIL VINTERTUREN

Vi har alltid med en øks eller liten tursag når vi er på tur. Det beste er å ha med begge deler, men øksa har en del egenskaper som er gode å ha tilgang til på vinteren. Trevirke som er frossent kan være enklere å hugge enn å sage. Øksa kan enkelt brukes til å skrape is og hard snø bort fra ski, pulker og annet utstyr, og flatsiden av øksa fungerer godt til å banke ned gjenstridige teltpulger i en frossen bakke. Om du skal hente vann fra en frossen bekk, eller få hull på isen i et frosset vann, er øksa god å ha.

PRODUSENT: Flere, men Fiskars har et godt utvalg
PRIS: Fra ca. 500,- og opp

7

FYRE BÅL OM VINTEREN

Bål er koselig, men mye snø på bakken og i lufta kan gjøre det utfordrende å få til bålet på en god måte. Om du finner le og steiner å bygge et ildsted, som på dette bildet, hjelper det mye. Om du skal fyre bål direkte på snøen er det imidlertid et par triks som er smart å følge:

Bygg en liten plattform med rå ved, der du legger kubbene tett i tett i bunn. Bygg bålet du skal fyre oppe på denne plattformen. Tanken er at plattformen ikke skal ta fyr, og hindre bålet i å smelte seg ned i snøen, samtidig som det kommer luft mellom kubbene i bunn slik at du får bedre flammer og mindre røyk.

9 MATLAGING I TELTET

Når været er riktig ille er det fristende å trekke inn i teltet for å fyre opp primusen, og å lage mat inne. Skal du bruke en brenner inne i et telt, skal du imidlertid vite hva du holder på med. Et godt tips er å fyre opp brenneren på utsiden av teltet, og flytte den inn i teltet når den brenner jevnt og godt. Sett brenneren i ytterteltet, ved en av dørene, slik at den kan sparkes ut av teltet om du mister kontroll på flammene. Det absolutt sikreste er selvsagt å bruke slike brennere kun på utsiden av teltet.

11 PAKK LURT

De fleste vi snakker med som er skeptiske til friluftsliv og telting på vinteren, er redde for at de skal fryse. Ja, det kan bli kaldt om vinteren, men så lenge du holder deg i bevegelse og klarer å holde es-sensielt utstyr tørt, kan en vintertur fortone seg lettere enn en sommertur. Pakk soveposer, ekstra luer og undertøy i vanntette pakkposer. Sørg for å skifte til tørt når du slår deg til ro for kvelden, og sørg for alltid å ha et tørt skifte med undertøy i sekken. Spis et proteinrikt, gjerne varmt måltid, rett før du legger deg i soveposen.

10 IMPREGNERING

Dette er noe vi repeterer ofte, utstyr må vedlikeholdes om det skal fungere godt over tid. Selv om det er vinter, må klær, sko og sekker og annet utstyr som skal være vannavvisende impregneres etter bruk for å opprettholde de egenskapene vi ønsker. Spesielt jakker er utsatt for slitasje etter sekk og trekkseleer til pulk. Sko er selvsagt også viktig å følge opp med tanke på slitasje og vanntetthet. Hva du bruker av impregnering kommer av på hvilket materiell du skal impregnere. Aktuelle remedier kan være spray, skokrem, voks, silikon til å smøre på, eller middel som en vasker inn med vaskemaskina.

PRODUSENT: Et lurt tips er å sjekke om produsenten av utstyret har noen tips til hva som skal brukes

PRIS: Fra noen hundrelapper og oppover

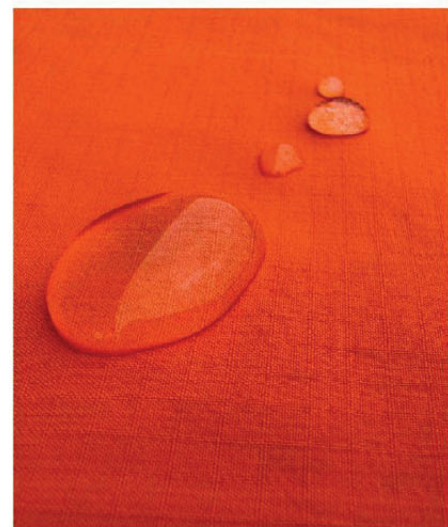

12 VANNKOKER

I korte pauser oppleves det rett og slett som litt luksus å kunne dra frem en slik vannkoker fra sekken og ha varmtvann til en kaffekopp og en por-sjon fryetørret turmat klart i løpet av et par minutter. Slike gassbeholdere er ikke så begeistret for veldig lave temperaturer, men en slik som er avbildet kan du sette på låret mens du holder hendene rundt gassboksen. Dette genererer nok varme til at den fungerer selv om det er mange kuldegrader.

PRODUSENT: Avbildet JetBoil

PRIS: Fra ca. 1400,-

13 KOPPER MED ELLER UTEN ISOLASJON

Vi har ofte med slike kopper i lettmetall som har enkel vegg, altså ikke termoskopper, når vi er på vintertur. Metall fordi dette er et lett og holdbart materiale som er lett å holde rent. Om en tømmer varm drikke i en kald termoskopp, blir drikken som regel lunken ganske raskt, da varmen i drikken går til å varme opp luftsiktet inne i veggene i koppen. Om du heller varm drikke i en vanlig kopp, får du overført denne varmen til hanskene eller hendene dine i stedet.

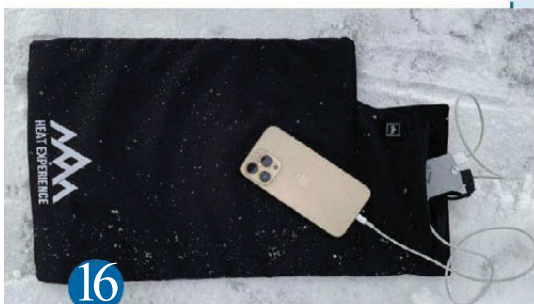

14

RENSSET BEN SIN

Om du er en aktiv fjellfant og lager mye mat ute på tur, vil vi anbefale å bruke en brenner som går på bensin. Dette spesielt om du er mye ute på vinteren. Det er noen fordeler med andre drivstofftyper også, men etter mange års bruk er vi i testteamet i alle fall kommet frem til at bensin er det beste alternativet alt i alt. Om du i tillegg bruker rensset bensin, får du mindre vedlikehold, brenneren brenner jevnere og du får mindre lukt og giftstoffer. Rensset bensin har også lang holdbarhet.

16

KJEKT Å HA

I nyere tid har det kommet klær, votter, hansker og sitteunderlag som har integrerte varmeelement som går på batteri. Vi har testet en del av de modellene som er på markedet, og et av merkene som vi opplever er solide og driftssikre, er Heat Experience. Avbildet er en variant av et sitteunderlag der en har mulighet til å lade mobiltelefonen fra batteriet til sitteunderlaget samtidig som en tar en «fika». Kjekt å ha!

PRODUSENT: Heat Experience Heated Sit Pad Black
PRIS: 699,-

15

DEN ULTIMATE VARMEJAKKEN

Det er lite som slår den følelsen det er å ta på seg en skikkelig lun og god dunjakke når du begynner å bli frossen. Om du skal ha en dunjakke som skal være med på tur, og ofte pakkes ned og opp av sekken, setter dette noen føringer med tanke på valg av modell. Da bør du ha en jakke med høy dunkvalitet som lett lar seg komprimere, samtidig som den er vindtett og har relativt høy produktionskvalitet med tanke på sømmer, tetthet, glidelås, god hette, funksjonelle kanaler, og så videre. En slik jakke vil som dette vil koste en del, uansett hvilken leverandør du velger.

AVBILDET MODELL:
Bore 2.0 fra Klattermusen.
PRIS: ca. 7500,-

17

DJEVELEN LIGGER I DETALJENE

Ikke det at mangelen på en hals gjør at hele turen går i vasken, men med tanke på komfort er det en del ting man bør tenke over. Små ting som tørre sokker, en tørr ullskjorte, en tørr lue eller en slik lun og god hals i ull, kan gjøre underverker for motivasjonen når det begynner å bli kaldt, du begynner å bli sliten og det buttrer generelt litt imot ...

PRODUSENT: Brynje Arctic Neck
PRIS: 479,-

18

SEKK MED LUFTING

Sekk med lufting inn mot ryggen er kjekt å ha året rundt, men spesielt om vinteren. Lave temperaturer gjør at du må ha på relativt mye klær. Om du da går med en sekk som ligger tett mot ryggen, blir du våt av svette der sekken ligger inntil. Dette blir igjen et problem senere når du skal tørke det som er blitt vått. Man klarer som regel ikke å unngå helt å svette på vinteren, men man bør eliminere de faktorene man kan. Her finnes det mange ulike sekkemodeller å velge blant.

AVBILDET: Mammot Duncan 32
PRIS: 1999,-

19

DET VIKTIGSTE PLAGGET?

Om du er kvinne eller mann er en skikkelig truse påkrevd når man er ute i vinterfjellet. Her finnes det ulike aktuelle varianter å velge blant, men vi i testteamet bruker som regel å ende opp med en av disse to typene. En truse med samme beinlengde som en vanlig boxer, da gjerne med vindtett front og materiale i kunstfiber. Dette en flott variant om en skal ha en longs utenpå, eller om aktiviteten er av en slik art at en svetter en del. Ved roligere aktiviteter, og om en for eksempel kun skal ha knestrømper og truse under turbuksa, er en slik lengre variant i ren ull et godt valg.

AVBILDET MODELL:

Swix RaceX Classic Wind Boxer PRIS: 500,-

Aclima LightWool 140 shorts long PRIS: 550,-

Velg solide produkter som holder lenge og som gjerne kan repareres

Av John
Arne Tungen
og Aktivt
Testteam

VANNTETT OG ISOLERT

Gjørme, snø og is er ingen ukjente faktorer for oss som ferdes ute året rundt – og slike forhold setter skotøyet på prøve.

Villrein Neo SC fra velkjente Viking har vært inne til test siden tidlig høst. Støvlene har vært brukt til både jakt, treningsturer med hund i marka og diverse aktiviteter rundt hytta. De er naturlig nok noe tyngre enn tynnere sommermodeller, men når du står i iskald gjørme eller myr til godt opp på ankene, setter du pris på isolasjonen og robustheten til disse støvlene.

Bortsett fra egenvekten er det lite å utsette på funksjonalitet og kvalitet. Sålen isolerer godt, gir solid støtte under tung sekk og har

utmerket grep. Støvlene er enkle å ta på og av, og hempa bak er den beste vi har testet.

Det flerlags gummiskallet og den forsterkede tåkappen øker slitestyrken, mens den tekniske sålen med EVA-mellomsåle og 5 mm neoprenlag sørger for en vanntett, fleksibel og varm konstruksjon.

Ut fra våre erfaringer er Villrein Neo SC et svært godt valg for jegere, profesjonelle brukere og andre friluftsfolk som holder seg ute i all slags vær og føre.

VILLREIN NEO SC

www.vikingfootwear.com/no

Pris: 2100

Vekt: ca. 1 kg per støvel

Material: Gummi, neopren, Vibram såle, EVA mellomsåle, PVC-fri

Normal i størrelsene, normal/litt bred lest, str 36–46

- + Generell høy kvalitet, isolerer godt, passform, god såle, flere gode løsninger
- Noe høy egenvekt

ALLSIDIGE HANSKER

/29 Warm Stretch Gloves fra Norrøna er et par svært anvendelige hansker som vi har testet fra sensommeren og utover tidligvinteren. De er laget i stretchfleece som gir imponerende isolasjonsevne i forhold til vekt, samtidig som de er slitesterke og tørker raskt om de blir våte. Vi har ikke testet dem til skigåing, men ser for oss at de kan være utsatt for slitasje fra staver. Derimot fungerer de ypperlig som innerhansker i votter eller under tykkere hansker på kalde dager. Passformen er svært god, materialet er vindavvisende og puster godt, og fukttransporten er effektiv.

Lav vekt og smidig passform gjør dem godt egnet til aktiv bruk året rundt. Tykkelsen gir dessuten utmerket fingerførlighet – du kan sette opp telt,

håndtere reimer og spenner, fyre primus og utføre andre små oppgaver uten å måtte blottlegge fingrene for kulda. Anbefales!

/29 WARM STRETCH GLOVES

www.norrøna.com/no

Pris: 599

Vekt: ca. 40g (str. L målt av oss)

Material: Powerstretch, 251g/m², Bluesign godkjent

- + Passform, gode tekniske egenskaper, stort bruksområde
- Mekanisk slitasje

SOLID OG LETT DUNJAKKE

Padje Light Tech fra Lundhags er kort sagt en lett, solid og pakkevennlig dunjakke som egner seg godt til aktiv bruk store deler av året. Vi opplever ermene som noe korte, men det er en smakssak –

PADJE LIGHT TECH DOWN JACKET

www.lundhags.com/no

Pris: 4500

Vekt: ca. 360g

Material: sertifisert dun, 90% dun/10% fjær, 800 cuin, resirkulert 27g/m2 polyamid i inner- og yttermaterial, bluesign godkjent, ingen PFAS
Normal i størrelsene

- + Robust dun, godt tilpasset aktiv bruk, slitesterk
- Litt kort i ermene

med hansker eller votter som går godt over håndledene fungerer lengden fint.

Dette er ikke en jakke designet for bybruk, men den gjør absolutt nytten som hverdagsjakke også. Duna holder høy kvalitet og er behandlet for å tåle fukt, samt tørke raskt om jakken først blir våt. Likevel fungerer dun alltid best under kalde og tørre forhold. Snittet er romslig nok til å brukes utenpå en skalljakke, og gjennomgående sømmer i sidene sørger for bedre lufting. Produksjonskvaliteten er gjennomført høy, med solide løsninger og gode detaljer: to isolerte stikkklommer med glidelås, god hette som følger hodet naturlig, hals som tetter godt selv uten hette – og en robust toveis glidelås. Egen pakkpose følger med. Et trygt valg for deg som vil ha en allsidig, lett og teknisk dunjakke til aktiv bruk.

LAG PÅ LAG-SOKKER

Lundhags har utviklet dette sokkesettet spesielt for sine egne skallstøvler, men konseptet fungerer utmerket uansett hva slags fottøy du bruker i vinterkulda. Spesielt for deg som svetter mye på føttene, eller som sliter med gnagsår, kan dette være verdt å prøve. Vi har testet sokkene sammen med vinterskomodellen Skare II Mid fra Lundhags – en kombinasjon som fungerte helt strålende. (Test av skoene kommer i neste nummer.) Sokkene har også vist seg svært gode i både gummistøvler og kraftige skisko.

Prinsippet er enkelt: Den tynne innersokken transporterer fukt bort fra huden og glir mot yttersokken, noe som reduserer friksjon og minsker faren for gnagsår.

Yttersokken er tykkere, beskytter mot trykk fra skoene og gir ekstra isolasjon. Sokkene har middels skafthøyde, men fungerer også i sko med høyere skaft. Innersokken trenger ikke være like høy som

yttersokken, og kan fint kombineres med for eksempel Merino Trekking Sock High – også fra Lundhags, som vi har testet tidligere. Et par gode og allsidige sokker til fornuftig pris. Et solid valg til vinterstøvler og skisko.

MERINO TREKKING SOCK COMBO MID

www.lundhags.com/no

Pris: 400

Material liner: 48% merinoull, 51% polyamid, 1% lycra

Material yttersokk: 60% merinoull, 37% polyamid, 3% lycra
Ca. 29cm skafthøyde
Opplevs normal, til litt små i størrelsene

- + Slitesterk, god passform, stort bruksområde, OK pris
- Lite negativt

Tekst:
Peter Nagy

STINGSILDA

SE, DEN GLITRER

Den klassiske Stingsilda-pilken kommer nå i seks holografiske utgaver. Sølv/grønn er kanskje den mest kjente av fargene som har fått mer skinnende overflate med fantastiske lysrefleksjoner. Stingsildas balanserte bæreflate gjør at pilken kan bli stående mellom vannlagene når det fiskes med kortere rykk, og der står ofte storfisken klar til hogg.

Veil. pris fra: 179 kroner.

Leverandør: Sølvkroken

JÄRVI

VAKKER KNIV

I anledning Rapalas 90-årsjubileum i 2026, lanseres den lekre fileteringskniven Järvi (navnet betyr «sjøer»). Knivbladet har en gravering inspirert av det tradisjonelle innsjølandskapet i en nydelig blå tone. Knivbladet måler 19 centimeter og er nummerert. Håndtaket er en blanding av mørk varmebehandlet krusbjørk og rustfritt stål. Kniven leveres i en svart slire av kromgarvet lær dekorert med blå folie. Veil. pris: 1499 kroner.

Leverandør: Rapala VMC

WEEKEND 3700

VANNTETT SEKK

Plano Weekend 3700 er en super-smart ryggsekk med en vanntett overflate som holder utstyret ditt tørt når det sprutregner. Utstansede verktøyhyller sikrer utstyret under transport, og gjør det lett å finne sakene når du trenger dem. Med flere smarte festepunkter kan du hekte håven og annet på sekken. Veil. pris: 969 kroner

Leverandør: Plano

PREY WINDER STAR

LETT OG RÅSTERK

Prey Winder Star er en lett og robust havfiskesnelle, med helstøpte aluminiumskomponenter. Disse er både lettere og sterkere enn de maskinfrestede. Snella har god snørekapasitet og hele 15 kilos bremsekraft som enkelt justeres med stjernebremsen ved siden av sveiven. Snellen er også utstyrt med en egen låsefunksjon for spolen, med denne kan du stille inn ønsket bremsekraft. Veil. pris: 4199 kroner.

Markedsføres av Seeborg AS

SANDEL SIGNATURE

SJEKK DE NAVNENE!

Tre av Danmarks beste sjøørretfiskere har designet tre varianter av Sandeel-sluken hver. Resultatet er 3D LT Sandeel Signature Kits. Pakkene inneholder en diskantkrok, en enkeltkrok og myke og harde perler. Slukene på bildet er designet av Max Bartholin, med disse kreative navnene: Washed Out Motoroil (fra øverst), Washed Out Olive og Miracle Ghost, fritt oversatt: Utvasket motorolje, utvasket oliven og mirakelspøkelse.

Veil. pris: 339 kroner.

Leverandør: Savage Gear

MYR BUGRIP

STOL PÅ PIGGENE

Det er lett å være litt nølende og forsiktig når du skal løpe på glatt underlag, selv med pigger, men piggskoene i dag er så bra at det bare er å gønne på. Icebug har vært pionerer på dette segmentet og Myr BUGrip er siste tilvekst for helårsløpere. Skoen er lett og stabil og har en myk og jevnt dempet mellomsole som gir god komfort selv under lengre økter. Yttersålen er utstyrt med 15 dynamiske pigger i karbidstål som tilpasser seg underlaget fra bar bakke til is, og gir sikkert grep i hvert steg.

Veil. pris: 1699 kroner.

Leverandør: Icebug

KLATTERMUSEN

BLIR MILJØFYRTÅRN

Klättermusen har lansert vinterkolleksjonen og er først ute med å fjerne alle spor av PFAS i produksjonen. PFAS er menneskeskapte, fluorholdige kjemikalier som brytes ekstremt sakte ned i naturen og kan hope seg opp i mennesker og miljø. Vinterens kampanje heter The Harder Way med utstyr som virkelig tåler fjellens prøver. De utvikler sine egne materialer, som Cutan, et mykt, lydløst og vanntett stoff med høy pusteevne. Hver skalljakke er konstruert for et spesifikt bruksområde, fra topptur og ski-alpinisme til ekspedisjoner, med passform og detaljer tilpasset formålet.

www.klattermusen.com

TUR-UTSTYR

Av Peter Nagy

GUIDECAST GRIDDLE

RETT PÅ BÅLET

Glem jobben med å balansere stekepannen på provisoriske stativer bygd av ting du finner i nærheten, denne kule grillplaten av støpejern legger du bare rett på bålet. Så er det bare å steke i vei, platen har riller på den ene siden, slik at du får grillmønster på biffen din, den andre siden er flat, så her kan du steke pannekaker og eggerøre. Plata kommer med avtagbare håndtak og leveres i to størrelser. Den største veier 2,9 kg.

Veil. pris fra 699,-

Leverandør: Nordic Outdoor.

SAGN TROLLTIUR

HELT VILL AKEVITT

Gammel Opland lanserer en ny akevittserie rett inn i gammel norsk folketro. I norsk folketro er Trolltjuren en mystisk og mektig skogsfugl med overnaturlige krefter. Den vokter de dypeste skogene og varsler både fare og forandring. Opland Sagn Trolltjuren er en triple cask akevitt med en rund og aromatisk smak preget av vanilje, fløtekaramell og mørke krydder med et innslag av varm, gul frukt. Akevitten passer til vilt, middels kraftige kjøttretter og spekemat, skriver produsenten.

Veil. pris 70 cl: 549,90 kroner.

Leverandør: Anora

PRECIP ECO JACKET

POPULÆR REGNJAKKE

Noen allværsjakker er kompromisser mellom vanntetthet og pusteevne, men PreCip Eco Jacket tar en vannsøyle på 10 000 mm, og er altså helt vanntett, men likevel pustende, takket være en avansert NanoPro-membran. Jakka har ventilasjonsglidelåser under armene, justerbar hette og tapede sømmer og jakka kan pakkes ned i sin egen lomme når den ikke er i bruk. Vekten er ca. 300 gram.

Veil. pris: 1699 kroner.

Leverandør: Nordic Outdoor.

Av Dag
Kjelsaas

Her vurderer og
tester vi rimeligere
turutstyr. Produk-
tene er ikke testet
over lang tid

LETTE OG MYKE

Særlig på høsten og våren blir det noen ganger for kaldt til å gå uten noe på hendene, men for varmt med votter eller tykke hansker. Et godt alternativ er da tynne hansker, som disse i uforet lær med lett strammende strikk over håndbaken.

Hanskene har vært med på flere lange fjellturer, i alt fra striregn til varm høstsol. De former seg etter hånda ved bruk og har naturlig nok

fått brukspreg, men er fortsatt myke og behagelige. Hva sømmene tåler over tid gjenstår å se, men så langt bærer de ingen preg av slitasje.

Hanskene har et lite, forsterket hull øverst for feste av medfølgende karabinkrok. De er relativt glatte, så en hagljeger vil kunne savne et mer glisikkert grep.

Konklusjon: Lette, myke hansker.

STORMBERG LAPPLAND LUMBER LÆRHANSKER

XXL.no

Pris: kr 349./tilbud kr 149.

Farger: lys brun, svart.

Størrelser: S,M,L,XL

Materiale: ekte lær

- + Lette. Myke.
- Glatt grep for hagljegere.
- Tommeltipasning.

TETT REGNBUKSE

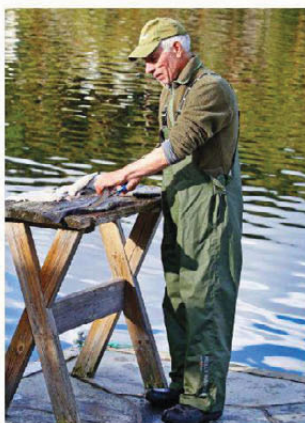
Mange av oss bruker skallbukser med membran når vi driver friluftsliv i variert vær eller regn. På fottur er det som regel en god løsning – så lenge bukse ikke er slitt og membranen fortsatt holder tett.

Vi som ofte sitter i båt, ror eller padler, kjenner problemet med å bli våt i baken når det regner. Det gjelder både med regntøy og særlig med membranklær. Det sikreste, tette alternativet som samtidig tåler hard bruk uten å lekke, er en litt tyngre, helt tett bukse – som denne selebuksa.

Buksa er forlenget både foran og bak, og har regulerbare strikkeseler med hurtigspenner. På den ene siden finnes en trykknapp for stramming i livet, og øverst foran sitter en høyt plassert innvendig lomme på 22 x 14 cm med YKK-glidelås.

Passformen er vid, slik at bukse lett går utenpå gummistøvler. Den romslige fasongen gir dessuten lufting og lite kondens.

Konklusjon: Ei bukse du holder deg tørr i – nesten uansett hva du driver med.

HELLY HANSEN MANDAL REGNSELEBUKSE

Industrivarer.no, stayPro.no
Billige-arbeidsklær.no

Pris: kr 499 + evt. frakt

Vekt: 980 g

Størrelser: S–4XL

Farger: lys gul, militærgrønn, mørk oransje

Materiale: PVC-belagt polyester

- + Vanntett. Solid.
- Passform

LYS I LEIREN

Denne lykta gir et svakt gult og behagelig LED-lys. Med av/på-knappen kan du velge mellom tre lysstyrker. Den svakeste gir nok lys til vanlige gjøremål i et lite telt, mens den sterkeste fungerer som leselys på rundt to meters avstand. Lykta har ikke i nærheten av samme styrke som den konsentrerte lyskjeglen fra en vanlig lommelykt – men det er heller ikke meningen.

Den kan stå med kuppelen opp på et bord, henges i kroken den er utstyrt med, eller bare legges på bakken eller en sekk. Siden lyset spres i alle retninger fra den 7 cm høye kuppelen, lyser den godt opp området rundt seg.

Lykta tar litt plass i sekken, og blir derfor kanskje ikke prioritert på langtur der lav vekt og lite volum teller mest. På andre turer er den derimot nyttig – og skaper trivsel når mørket faller på.

Konklusjon: Svært rimelig teltlykt.

SYLINDER CAMPINGLYKT

Gigaboks.no

Pris: kr 49.90

Energikilde: Tre stk 1,5 v AA batterier.

Varighet på lyset ved maks styrke: godt over et halvt døgn.

Vekt: 180 g

Mål: 6 x 14 cm.

- + Jevnt, behagelig lys.
- Litt svakt lys.

EVENTYRLIG SUKSESS I NORGE

SEALION 7 4X4

BYD

byd.no

Den perfekte norske familiebil fra verdens største elbilprodusent

502km WLTP rekkevidde • 1500kg hengervekt
75kg takvekt • Høyt utstyrsnivå
578 l bagasjerom

**MÅ SES OG
PRØVES!**

**KJØP FØR
AVGIFTSØKNING**

Pris fra **3.990,-***
pr mnd. Komplett bil ferdig levert.

469.900,-
Begrenset antall

Excellence-utstyrs pakke inkludert – spar 129.000,-

91,3 kWh Blade batteri • Firehjulstrekk • Panoramatak med elektrisk solskjerm • 20 tommer Michelin Pilot Sport • Fjernlysassistent
Apple Carplay og Android Auto • Dynaudio lydsystem med 12 høyttalere • 360 panorama kamera • Flerfarget atmosfærelys
Vehicle-to-Load (V2L) funksjon + V2L kabel • Stemmestyring • 15,6 tommer roterbar skjerm • Cloud Service BYD App
Trådløs mobillading med kjøling • Sportsseter med oppvarming og ventilering • Head-Up Display med navi. Les mer på byd.no

* Flytende nom. rente f.t. 5,90 % - 3 990 kr per md. Startleie/etabl. geb. 107 500 kr/5 001 kr, Månedssleie 3 990 kr og totalpris 256 141 kr vil variere med rentenivået. 3 års bindingsstid, kjørelengde 30 000 km. Månedssleien kan endres ved utbetalingstidspunktet, hvis det har vært endringer i rente, pris, avgifter mellom søknadstidspunktet og utbetalingstidspunktet. Leien er beregnet med fastrente og følger normal renteutvikling i hele leieperioden, og renten vil aldri bli lavere enn 0,05 %. Leiekontrakt fra DNB Bank ASA som eier bilen.

MINITEST

KOMPAKT: Bilen er ikke stor, men med riktig takboks får en plass til det meste.

BRA LØSNING: God lasteåpning og plass til godt med bagasje.

GODT LÅS: Godt låsesystem som gjør det enkelt å lukke boksen på egen hånd. Ingen røde felt betyr at boksen er gått i lås.

BAGASJEN ER I BOKS – OGSÅ PÅ MINDRE BILER

Vi har testet den nye takboksen Force 3 L fra Thule på fjell- og hytteturer siden tidlig i vår. Dette er våre erfaringer etter et halvt års bruk.

Tekst og foto: John Arne Tungen / Aktivt Testteam

Mange som har gått over til mindre biler og elbiler, opplever at plassen til bagasje og utstyr blir knapp på fjell- og hytteturer. Tradisjonelle ski- og takbokser er ofte lange og upraktiske på små biler, samtidig som de kan spise av rekkevidden på elbiler, på grunn av luftmotstanden.

Denne nye modellen fra Thule har et romslig design som gir stor fleksibilitet med tanke på hva en kan ha liggende i boksen, samtidig som den har lav luftmotstand og gir lite vindstøy under kjøring. Den såkalte AeroSkin-overflaten gjør boksen mer robust og bidrar til en gunstig aerodynamisk profil.

LITE LYD

Vi kombinerte Thule Force 3 L med

Thule WingBar Evo lasteholdere på en Volvo EX30. Kombinasjonen ga ingen merkbar støy i kupeen opp til rundt 60 km/t. Først ved 80 km/t kunne vi høre litt vind, men ikke mer enn at vifta eller airconditionen inne i bilen overdøvet lyden.

Boksen kan åpnes fra begge sider, og lokket skyves godt opp slik at inn- og utlasting går enkelt. Boksen leveres med egnete lastestropper og det er gode festepunkt til stroppene i bunnen av boksen.

ENKEL MONTERING

Monteringen til lasteholderne går raskt og enkelt med gripeklør som strammes til med et tydelig «klikk». Boksen kan skyves fram eller tilbake for optimal plassering i forhold til frontrute og bakluke, uten bruk av verktøy. Låsemekanismen er også forbedret, tidligere har vi opplevde å måtte presse ned lokket og vri om nøkkelen samtidig. På denne modellen smekker mekanismen tydelig i lås når lokket presses ned, og kan deretter låses med nøkkel – en langt enklere spesielt om man er alene.

Vi har brukt oppsettet aktivt i seks måneder, og tatt den av og på gjentatte ganger i løpet av testperioden. Boksen er lett nok til at én person kan løfte den alene, selv om to personer gjør jobben enklere.

GOD Plass

På de fleste av våre lengre turer hadde vi med hund og relativt stort

hundebur. Med bagasjen til tre voksne personer, som inkluderte dagstursekker, mat for flere dager, en større bag hver og diverse utstyr til hunden, var det god plass med dette oppsettet på denne bilen.

Uten hund gir løsningen fleksibel bagasjeplass for fire–fem personer, forutsatt at man pakker i bager og sekker som får plass i takboksen. Husk likevel at både bil og takboks har begrenset lastekapasitet.

KONKLUSJON: Stilig, solid og praktisk løsning fra Thule. Anbefales!

THULE FORCE 3L

www.thule.com/no

PRIS: 8499.-

VOLUM: 450L

YTRE DIMENSJONER: 195x84,5x42,5 cm

VEKT: 18,7 kg

LASTEKAPASITET: 75 kg

MAKSIMAL LENGDE PÅ SKI: 175 cm

ANNET: Kommer i 6 ulike dimensjoner/modeller

+ Flere gode løsninger, tilbehør tilgjengelig, lite vindstøy, solid, godt tilpasset mindre biler, stort bruksområde

- Akkurat denne modellen er litt kort for fjell- og langrennsski

MOTSTAND OG STØY: Thule WingBar Evo lasteholdere og Thule Force 3L gir en god kombinasjon med tanke på montering, luftmotstand og støy.

TOPPJAKT I VINTERLAND

Her kommer den kalde, fine tida! Når snøen ligger som et hvitt teppe og kuldegradene river i nesa – da er det tid for toppjakt.

Tekst og foto: Marius Schjelderup Høye

Snøen har virkelig lavet ned i det siste og firehjulstrekkere jobber på sitt ytterste for å frakte oss opp det snøklede berget. Vi befinner oss langt inne på Finnskogen, og brøytebilene kjører ikke her med mindre det skal tas ut tømmer. Med to uker til jul og tretti centimeter puddersnø, er det duket for en kjempedag etter tiur på topp i jomfruelig terreng.

MYROMRÅDER

Etter flyfotoet å dømme skal det være langstrakte myrområder og flere bergknauser med glissen furuskog foran oss. Vi har valgt skogsteig ut ifra alt vi har lest og erfart gjennom vår fartstid som fuglejegere med rifle – og værforholdene vi er blitt vel-signet med kunne ikke vært bedre. Snaut 20 friske grader som gradvis skal stige til sju-åtte minus i løpet av dagen.

Den første lille kilometeren anser vi nærmest som en transportetappe, ettersom skogen står rimelig tett og vi mangler den helt store oversikten som skal til for å oppdage svarte silhuetter på topp eller mot hvite trær. Etter et kvarters jobbing med skiene i hvitt pudde, huker allikevel Geir Inge seg brått ned.

TIUR I TOPP

– Der! Der sitter det en fjørhana!

RAST: Lite kan måle seg med en rast i vinterland. Tyribålet er like viktig som jakta.

BLINKSKUDD: En orrhane
datt i samme område et
par uker tidligere.

Avstandsmåleren viser at det er 178 meter til furutoppen som sjenert viser seg i horisonten. Jeg er fotograf for anledningen, og begynner umiddelbart å fomle etter kamerautstyret, mens Geir Inge rigger seg til med børsa. Tiuren snur på hodet hvert femte sekund og forteller oss at vi begynner å få dårlig tid. Det er hovedgrunnen til at vi slår fra oss tanken om å avansere tretti-forti meter.

Her må det smis mens jernet er varmt – men det blir fort kaldt. I det vi legger oss ned og sikter med hver vår redskap, er det eneste vi ser en naken furutopp som drysser av snø. 1–0 til kroknebben.

PAUSE MED TYRIBÅL

Det er fortsatt mange timer igjen av jaktdagen, så vi fortsetter ufortrødent videre med godt mot og stor tro på tiurfall. En time blir til to, og en god pause med tyribål, svidde pølser og kruttsterk kaffe gjør godt før vi igjen søker etter skogens svarte gull. Denne gangen er det jeg som skimter kullsorte silhuetter i noen hvite

trekroner i det jeg litt tilfeldig kaster blikket skrått bakover. Lett pulsøkning og jakten er skikkelig i gang igjen.

Fuglene sitter på 220 meter, men Geir Inge vil inn på 150 meter før han prøver seg. Jeg fotograferer de flotte fuglene mens jaktkompisen spenner av seg skiene og starter ansmygningen. Etter ti minutter begynner jeg å forberede meg på å skvette av et smell. Fuglene strekker nå halsen og viser tydelig tegn på at de snart kommer til å forlate det vakre postkortet de sitter i. Geir Inge legger seg ned, men må en meter til siden. Han ser igjennom kikkertsiktet, det drysser snø av to furukroner. 2–0 til kroknebbene.

3-0 TIL TIURENE

Jaktdagen avsluttes med nok en tiurobservasjon. Denne gangen sitter det er en enslig hane på drøye 300 meter. Terrenget er av slik karakter at vi mister den fullstendig av syne og klarer aldri å finne den igjen etter en helhjertet, men også litt hjelpeløs,

ansmygning. Vi kan ikke annet enn å konkludere med at til tross for en soleklar 3–0-seier til fjørhanene, må vi si oss meget godt fornøyd med en kjempedag i skogen.

Etter en frisk og vellykket natt i stabburet etter reven, er jeg på ski etter svartfugl på topp dagen etter. I dag er jeg alene på hjemmebane og forholdene er like perfekte som de var i går. Det eneste jeg irriterer meg over, er at jeg har glemt kikkerten med avstandsmåler.

I 90 prosent av tilfellene oppdager jeg fuglene med det blotte øye, men å bedømme avstand i vinterland kan være utfordrende. Løsningen, om jeg oppdager fugl, vil være å smyg meg noe nærmere enn jeg kanskje ville ha gjort om jeg kjente avstanden.

ORRHANE I TOPP

Det går ikke mer enn rundt femten minutter før jeg oppdager svartfugl i et hvitt tre. Fuglen sitter noen meter under toppen og slår noen ganger med vingene. Jeg tolker det til å være en orrhane og avstanden vurderer jeg til litt over 300 meter. Av med ski og sekk og i gang med en ansmygning på vel 150 meter. Jeg mister fuglen av syne i det øyeblikket jeg velger å gå krumrygget igjennom en snøkledd grangardin. Nå og da tar jeg et par skritt til siden og strekker hals for å se om jeg kan finne igjen orrhanen.

Etter ti minutter uten å ha sett antydning til svartfuglen der jeg

FANGST: Godt med en kopp kaffe i kulda.

VAKKER: Denne orrfuglen falt for et velrettet skudd på en tidligere tur.

mener den egentlig burde være, mistenker jeg at den har forlatt sin kvist uten at jeg har enstet det. I enden av tetta blir jeg derfor ikke lite overrasket da jeg oppdager to tiurer i hver sin furu på hyggelig hold. Hvor det har blitt av orrhanen aner jeg ikke, men akkurat nå spiller det ingen rolle.

Helt sikker på avstanden er jeg ikke, men for et par uker siden felte jeg en orrhane på samme furuholen noen hundre meter lenger syd, og da målte jeg avstanden til 150 meter. Litt lengre er det nok nå, men jeg er sikker på at holdet er under 200 meter, så jeg skrur det ballistiske tårnet til 180 meter. I tillegg holder jeg trådkorset rett i overkant av hvitflekken på vingen. Det bør bli knall og fall selv om avstanden skulle være drøyt 200 meter.

STØDIG BØRSE

Jeg får gravd begge albueene godt ned snøen og børsa ligger stødig. Jeg passer på at trådkorset ligger i vater og trekker av etter at korset har ligget stabilt i et par sekunder. Bare den ene fjørhanen tar til vingene. Den andre stuper ned mot bakken, helt uvitende om hva som akkurat har skjedd.

VINTERJAKT: Rev om natta og tiur om dagen!

TIUR: Dette nebbet er skapt for å kverne furunåler.

Jeg ser ikke flere tiurer på denne turen, men må konkludere med en meget vellykket jakthelg allikevel. Jeg har hatt flere observasjoner av de sorte, majestetiske fuglene i vinterland, revfelling om natta og til slutt en felling av den, etter min mening, flotteste fuglen de norske skoger har å by på!

► HVOR ER SKOGSFUGLEN OM VINTEREN

Både orrfuglene og storfuglene endrer sin diett i løpet av november. Dette betyr ikke at de kategorisk skifter beiteområder, men fugler som har oppholdt seg i bærrike granskoger vil nå trekke til områder der de finner sin vinterkost. Orrfuglen, som i stor grad vinterbeiter på rakler og knopper fra bjørk, samt noe furunåler, finner man da i gjerne i furuskog med hyppig innslag av bjørk. Tiuren på sin side, beiter utelukkende furunåler i vinterhalvåret og furuskog, gjerne i forbindelse med større myrområder, er et habitat den ser ut til å foretrekke på denne årstiden.

HISTORIEN BAK

Av Helge
Hagen

Helge Hagen

HISTORISK RIFLE: Bjørnerifla Makalaus, som tidligere museumsdirektør Tore Fossum på Norsk Skogmuseum viser fram, er et våpen det knyttes mye historie og historier til.

OT. LjøstadNorsk Skogmuseum

BJØRNERIFLA MAKALAUSA

Gamle våpen kan fortelle fantastiske historier. To slike våpen er bjørnerifla Makalaus og favorittthagla til jaktlegenden Jacob B. Barth.

For å være presis; et gammelt våpen kan selvsagt ikke fortelle noe som helst. Noen må ha fortalt historier om våpnene, slik at de kan bringes videre. Og du kan regne med at hvis det er historier å fortelle – så blir de fortalt!

FANTASTISKE HISTORIER

På Norsk Skogmuseum i Elverum

befinner det seg to slike våpen i utstillingene. Det ene er bjørnerifla Makalaus som hadde flere eiere. Det andre er hagla til jaktlegenden og forstmannen Jacob Bøckmann Barth (1822–1892).

For øvrig har museet en svært interessant utstilling av jaktvåpen som viser våpnenes utvikling fra før skytevåpnenes tid, og hele historien

knyttet til lading og avfyringsmekanismer fram til dagens moderne jaktvåpen.

Begge de nevnte våpnene er munnladere, men det er også omtrent det eneste de har felles – bortsett fra at det finnes godt dokumenterte, troverdige, imponerende og til dels dramatiske historier rundt dem. Forståelig nok blir dramatikken størst når det gjelder bjørnerifla.

FINURLIGE FORHANDLINGER

Tidligere museumsdirektør Tore Fossum har gjort et omfattende arbeid

BJØRNEJAKT: Delen av en sølvmynt og de 14 sølvstiftene i kolben er alle minner om felt bjørn. Mynten ble innfelt etter en særdeles dramatisk jakt på en kjempestor slagbjørn.

Helge Hagen

O. T. Ljøstad, Norsk Skogmuseum

med å dokumentere Makalausas bravader, og må ha æren for at dette stoffet bringes videre. Når det gjelder hagla til Barth (den han likte best), som eieren skjøt mer enn 11.000 småvilt med, finnes det dyptpløyende informasjon om Barth i Knut A. Skinnemoens bokverk «Forstmester J.B. Barth – mannen og livsverket» som er utgitt av Norsk Skogmuseum i 1979. Den som er interessert i å vite mer om legenden Barth, har her en utmerket kilde!

– Etter finurlige forhandlinger lyktes det å få den berømte bjørnerifla hit til museet, forteller Tore Fossum. Mer vil han ikke si om den saken, men han forteller gjerne hvem han forhandlet med. Det var Astrid Munch Rosenberg, enka etter jege- ren, skytteren og våpensamleren

Franz Rosenberg som var Makalausas siste eier før Norsk Skogmuseum. Rosenberg kjøpte våpenet på en auksjon etter Lorentz Moum fra Snåsa i 1936. Og det er på svensk side av grensa til Nord-Trøndelag at bjørnerifla og dens eiere har utført de største bragdene.

OPPHAV OG EIERE

Men hvem lagde Makalausa? Nei, det er et ubesvart spørsmål. Sikkert er det at på løpets underside står bokstavene S. R. Muligens børsmakerens initialer, men hvem han var, vites altså ikke. Geværet er trolig laget på slutten av 1700-tallet i Nord-Trøndelag. Om våpensmeden er ukjent, er det derimot mye kunnskap om våpenets eiere. Tore Fossum opplyser at Makalausa har vært brukt av jegere i norsksvenske grensetrakter.

Om våpenet forteller Fossum videre at fra Nord-Trøndelag kom Makalausa til «Ante i Konäs» i Kall sokn; en svensk grensebygd til Snåsa. Sist på 1840-tallet ble geværet solgt til Lars Larsson i Kall, også kjent som «Sångar-Lars» (1807–1896). Etter

eget utsagn skjøt Sångar-Lars like mange bjørner som Sverige har hatt konger med navnet Karl. Da Sångar-Lars solgte Makalausa rundt 1860, var Karl XV (altså den 15.) konge i Sverige. Lars skjøt med andre ord 15 bjørner, og det fortelles at de fleste ble felt med Makalausa.

VÅPENET FÅR NAVN

Det var Erik Eriksson fra Bjørkede, kjent i lokalmiljøet som «Bjork-Ersen» som kjøpte geværet av Lars. Og det var Bjork-Ersen som skulle gjøre Makalausa berømt både gjennom jaktbragder, og fordi han ga våpenet navn. Det hadde han saktens all mulig grunn til, ikke minst gjennom en særlig dramatisk jakt. Hendelsen er gjengitt slik av Tore Fossum:

«Folk fra Kall handlet ofte i Snåsa.

«Det tar tid å lade om en munnladning, og bjørnen nådde fram til jegeren idet han dyttet kula ned i løpet.

På en slik handelstur hadde Bjork-Ersen med seg Makalausa. En stor slagbjørn hadde denne sommeren herjet stygt i buskapene til Snåsa-bøndene. Bjork-Ersen krysset bjørnesporet på turen, fulgte etter, kom på skuddhold og skjøt. Bjørnen ble dødelig såret, men datt ikke og angrep jegeren.

Det tar tid å lade om en munnladning, og bjørnen nådde fram til jegeren idet han dyttet kula ned i løpet. Jegeren rev av seg mårskinnslua og kastet den inn i kjeften på bjørnen. Dette stagget bjørnen litt, og Bjork-Ersen fikk gjort seg klar. Han sikket rett inn i gapet på bjørnen og trakk av med ordene: "Smäller det nu, skänkar jag fem daler til kyrkan i Kall." Skuddet gikk som det skulle, men det var enda liv i bjørnen. I dødsøyeblikket kastet den seg fram og hogg kjeften om jegerens lår. Ved hjelp av pipa på Makalausa måtte Bjork-Ersen bende opp bjørnekjeften og kom seg løs.»

30 BJØRNER

Denne bjørnen skal være en av de største som er skutt i Skandinavia. Skinnets lengde var 3,45 meter, og som minne om denne dramatiske bjørnejakta, har Bjork-Ersen felt inn et stykke av en sølvmynt i kolben. Mynten er fra Fredrik IVs tid (1699–1730). I tillegg har Bjork-Ersen dekorert kolben med 14 sølvstifter – en for hver bjørn han skjøt med Makalausa. Med de 15 som Sångar-Lars skjøt, og bragder av senere eiere, er det med stor sannsynlighet felt godt over 30 bjørner med Makalausa.

Etter Bjork-Ersens død i 1904 kom Makalausa til Vaag-slekten i Snåsa. Også blant Vaag-karene er det flere kjente bjørnejegere. Våpenets siste eier i Snåsa var Lorentz Moum, og som nevnt kjøpte Frantz Rosenberg Makalausa i 1936 på en auksjon etter Moum.

VERDT TUREN: Norsk Skogmuseum har mange utstillinger, blant annet en om jaktvåpnenes historie.

Norsk Skogmuseum

JAKT MED HUND: Barth var blant de første som jaktet med stående fuglehund i Norge. De to gordonsetterne het Billo og Pan.

BARTHS HAGLE

Dobbeltløpet munnladningshagle. Produsent var John Blisset, London. Våpenets totale lengde er 117,5 cm, mens løpslengde er 76,1 cm. Innvendig løpsdiameter er 18,5 med mer. Påsatt sølvplate med tallet 6.000 (antall felte vilt da plata ble satt på) Barth felte over 11.000 vilt – de fleste med denne hagla.

FLOTT VÅPEN:

Barths hagle er et flott våpen. På sølvplata på kolben står tallet 6000. Plata ble satt på etter at eieren hadde skutt 6000 vilt.

Norsk Skogmuseum

SAGNOMSUST HAGLE – OG EIER

Om hagla til forstmester Barth er det helt andre historier å fortelle enn om Makalausa. Sånn om lag 11 000...

Som jeger var Barth lite interessert i storviltjakt. Først og fremst var han småviltjeger med spesiell interesse for fugl. Det faktum at Barth i løpet av sitt jegerliv felte over 11 000 småvilt med hagla si, bekrefter i det minste treffsikker bruk av våpenet. Om man setter jaktkarrierens lengde til 50 år, blir det drøyt 200 felte vilt per år. Barths beste jaktår var 1868, da han skjøt nærmere 500 vilt. Beste resultat på en enkelt dag var 61 ryper, skutt i Vågå den 15. august 1872.

Av Barths jaktjournaler framgår at han i særlig grad var lirypejeger. Barths yngste sønn, professor Agnar Barth, sammenfattat farens jaktjournaler, som viste at han skjøt 6302 liryper.

Artslistene er svært mangfoldige, og en annen gruppe som utpeker seg, er vadefugl. Av rugder og bekkasiner felte Barth til sammen 1459 eksemplarer. Jakt på vadefugl satte Barth svært høyt, ikke minst på grunn av utfordrende fluktskyting på en type vilt han rangerte

høyt også som mat. Flere historier bekrefter Barths ferdigheter som fluktskytter. En av dem forteller at Barth kunne legge hagla på bakken, kaste en stein i været, snu seg 360 grader rundt, ta opp hagla, skyte og treffe steinen. Det fortelles også at Barth ved en anledning lånte bort hagla til en kamerat for at han skulle få skyte ei rype. Da rypa fløy opp, skjøt kameraten bom. Da tok Barth geværet ut av kompisens hender og felte rypa med det andre skuddet.

For å bli den mesterskytteren han var, trente Barth mye. Han hadde dessuten et bevisst forhold til skyteteknikker og skrev avhandlingen «Lidt om Flugtskydning» om dette.

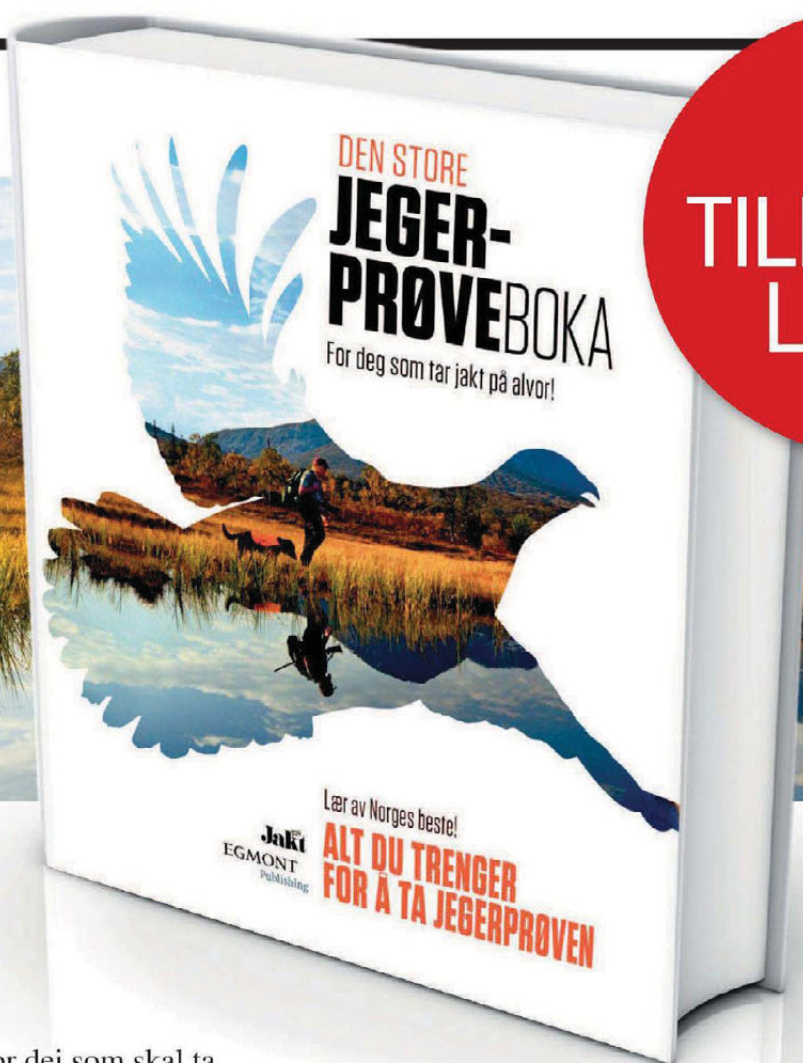
Man blir fristet til å tro at Barth ikke gjorde stort annet enn å jakte, men slik er det ikke. Barth var en nidkjær fagmann som forstmester i Gudbrandsdalen og Valdres, han har etterlatt seg et omfattende forfatterskap ikke minst innen jaktliteratur, og han var en oppfostrende familiemann. Hvordan han fikk tid til alt – ja, si det.

Norsk Skogmuseum

DOBBELT-LØPER: Med denne engelske dobbeltløperen skjøt Barth rundt regnet 11 000 vilt.

**NÅ
TILBAKE PÅ
LAGER!**

«Bibel for dei som skal ta
jegerprøva. Den nye jegerprøveboka
er ei oppleving å bla i!»

Setesdølen

«Er slått til jorden.
Dette er ikke bare ei lærebok.
Verket er et leksikon!»

*Rolf Øvrum, tidligere generalsekretær i Norsk
redaktørforening og redaktør av Jakt*

«Det var godt å få en bok hvor du ikke fant
faktafeil første gang den ble åpna! På under-
tittelen «Alt du trenger for å ta jegerprøven»
kunne dere ha tilføyd «og litt til».

Jens Holm, jegerprøveinstruktør

BESTILL PÅ SMS:

IKKE ABONNENT – PRIS: 398,-

Send *jegerprøve2018* til 2205

FOR ABONNENTER PÅ JAKT OG VILLMARKSLIV – PRIS: 298,-

Send *jegerprøveabo* til 2205

HAR LOS PÅ GULL

Vegard Byrkjeland Aasen leverer ytterligere to gullbilder. Han tar et skikkelig grep om kampen om å bli Norges beste naturfotograf.

Tekst: Mats Schjølberg Ulshagen

Etter at det har bølget fram og tilbake hele året mellom Vegard Byrkjeland, Tobias Gjerde og Bernt Østhus, ser det nå ut til at førstnevnte har fått et fast grep om årets pokal. Som i forrige runde tok han to gull og ett sølv – og siden ingen andre fikk gull denne gangen, øker han forspranget til konkurrentene.

At det nettopp er disse tre som har dominert i år, vises tydelig ved at alle de sju beste bildene i runde ni er signert Byrkjeland, Gjerde eller Østhus.

MÅNEDENS BILDE

På åttendeplass finner vi imidlertid rundens bilde, valgt av juryen. Det er tatt av Jonas Janss Haugli, som også er den som ligger nærmest trioen i teten. Jonas er bare ti poeng bak bronzen i årets sammenlagtstilling – teoretisk mulig å hente inn, men neppe sannsynlig. Han har levert stabilt sterke bidrag gjennom hele året og har minst ett bilde med i finalerunden, der årets beste naturfoto skal kåres.

KAMP OM MEDALJER

Det er altså Vegard som går seirende ut av denne runden. Begge gullbildene viser reinsdyr på fjellet – det ene med soloppgang i bakgrunnen, det andre med to markante topper i Breheimen som bakteppe. Bildene viser igjen bredden i motivvalg, lys og natur. Blant de fem gullbildene han har med i kampen om årets bilde, finner vi alt fra turgåere i snødekte fjell til rev i grønn skog og en spekkhogger i havet.

Med en ledelse på over åtte poeng foran Tobias Gjerde har Vegard nå en hånd på pokalen i jakten på tittelen Årets naturfotograf.

Men kampen om de øvrige medaljene er langt fra avgjort: Under halvannet poeng skiller Gjerde på andreplass og Bernt Østhus på tredje – henholdsvis fjorårets og 2023-vinneren.

RESULTATER FOR RUNDE 9

1	Vegard Byrkjeland Aasen	28,20
2	Tobias Gjerde	25,40
3	Jonas Janss Haugli	22,90
4	Jonas Larsen	20,80
5	Petter Askø Næss	20,10
6	Bernt Østhus	19,60
7	Ole Christian Martinsen	19,00
8	Leiv Arne Åkset	18,90
9	Rolf Kjødnes	17,80
9	Steinar Johansen	17,80

SAMMENLAGT ETTER RUNDE 9

1	Vegard Byrkjeland Aasen	200,65
2	Tobias Gjerde	192,30
3	Bernt Østhus	190,90
4	Jonas Janss Haugli	181,10
5	Ole Christian Martinsen	168,15
6	Petter Askø Næss	167,60
7	Rolf Kjødnes	166,45
8	Leiv Arne Åkset	151,40
9	Odd Gravir Klykken	145,65
10	Magnar Børnes	143,50

VÅRE SPONSORER

Premiene er like i begge klasser: Årets Naturfotograf og Årets Naturbilde.

MÅNEDENS BILDE

NM I NATURFOTO [©] VILLMARKSLIV

BRONSE

NM I NATURFOTO [©] VILLMARKSLIV

LAVSKRIKE I VINTERSKOGEN

JONAS JANSS HAUGLI

En lavskrike i full fart mellom snødekte bjørketrær. Jonas skriver videre: I den ellers livløse vinterskogen, våknet alt til liv da familien med lavskriker dukket opp. Fargesprakende og lekne føk de mellom trærne, og ga både gode opplevelser og fotomuligheter. Bildet er tatt i Innlandet

NIKON Z 9, 112 mm, 1/1250 sek, f/9, ISO 11400

SLIK DELTAR DU

All informasjon om NM i Naturfoto, inkludert regler og resultater finner du på www.nminaturfoto.no

FØLG OSS

#nminaturfoto

NM i Naturfoto – Fotojakta

GULL
NM I NATURFOTO VILLMARKSLIV

TVERRÅDALSKYRKJA

VEGARD BYRKJELAND AASEN

To bukker står foran Tverrådalskyrkja i Breheimen, dels sovende. Fotografen forteller at resten av flokken hadde beveget seg lenger ned i terrenget. Han skriver: Då dei vakna var dei att åleine, og brukte ein halvtimes tid på å vandre rundt og lure på kvar resten av gjengen vart av.

Sony A7R V, 116 mm, 1/800 sek, f/5.6, ISO 100

SØSKENKJÆRLIGHET

BERNT ØSTHUS

I Trøndelag fanget fotografen dette bildet av det som sannsynligvis er to søsken. Han skriver om bildet: Hjorten opptre oftest i familiegrupper som består av koller, ungdyr og kalver. Bukkene blander seg bare inn under brunsten. Bildet viser ei fjorårskolle som nettopp har fått en kalv på beina. Det er ganske sannsynlig at de er søsken og dermed kalver av samme mor.

Canon EOS R5, 840mm, 1/1600 sek, f/5.6, ISO 200

SØLV
NM I NATURFOTO VILLMARKSLIV

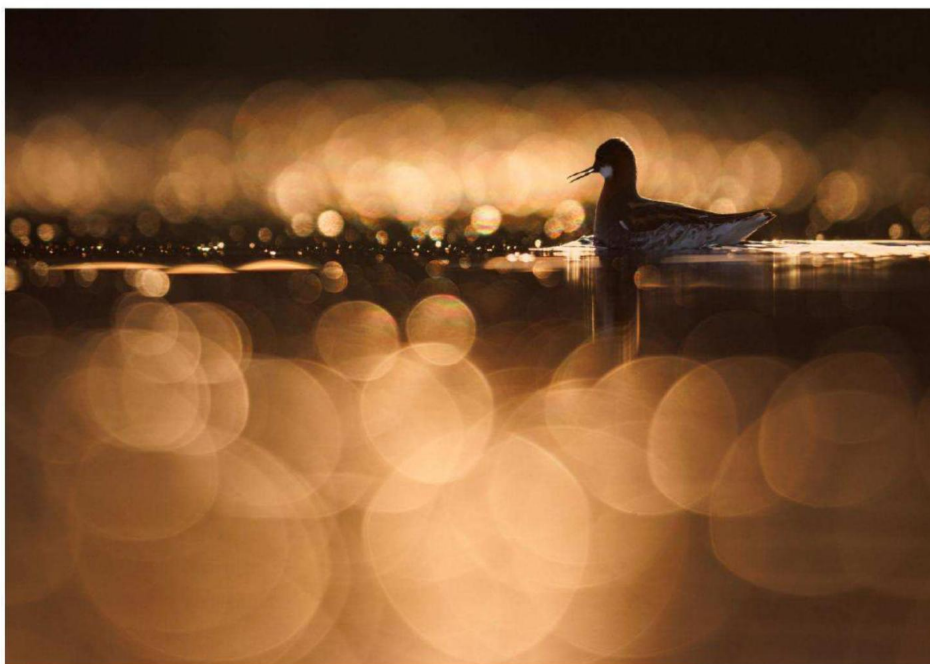

MOTLYS

VEGARD BYRKJELAND AASEN

Sola er i ferd med å stå opp, bak et tynt skytag, i forgrunnen en reinsdyrflokk i brunst. Fotografen forteller at sollyset «skaper enorme kontraster og spanande spel og fargar i skyene», juryen er enig, og belønner bildet med toppkarakter.

Sony A7R V, 400mm, 1/6400 sek, f/20, ISO 50

GYLLEN MIDNATT

TOBIAS GJERDE

Det kalles gjerne bokeh-baller, de uskarpede, sirkulære lysene som oppstår i bakgrunnen eller forgrunnen av et fotografi, skapt av uskarpe lyskilder. Her er det oppvåkningen av fjærmygg i den gyldne midnattssola som skaper dette lysfenomenet. Fotografen forteller: Før de kommer seg på vingene, legger myggen seg som et svirrende teppe over vannskorpa. I motlys og lavt perspektiv danner de «bokeh-baller» av gull, som den elegante svømmesnipa cruiser gjennom.

Canon EOS R5, 400mm, 1/2500 sek, f/2.8, ISO 250

LURER DU PÅ NOE?

Lurer du på noe innenfor feltene jakt, fiske og friluftsliv?

Da skal vi forsøke å hjelpe deg så godt vi kan!

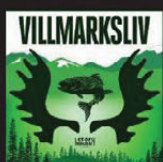
Send en e-post til: mats.ulshagen@egmont.com

Du kan også sende oss et brev.

Adressen er: Villmarksliv, 0441 Oslo.

NB!
Husk å merke konvolutten «Villmarksliv svarer».

Hør Villmarksrådet i podkasten Villmarksliv

BJØRNEN SOVER

Bjørn og grevling går i dvale vinterstid. Er det flere arter som gjør det samme i Norge?

Bjørn og grevling går faktisk ikke i dvale om vinteren, de sover bare

vintersøvn. Dyr som går i ekte dvale, senker kroppstemperaturen nesten helt ned til nullpunktet.

Det gjelder piggsvin, alle flaggermusartene og en litt uvanlig

smågnager med navn bjørkemus. Dyr som sover vintersøvn, senker kroppstemperaturen bare ned til 33–35 grader.

Tom Schandy

MANGE SLAGS FISK

Jeg har hørt om noe som heter artsfiske, men hva er det egentlig, og hvorfor har det blitt en greie?

Artsfiske er akkurat det navnet sier – fiske etter arter. Det handler om å fiske flest mulig arter på sportsfiskeutstyr. Enten det er stang og snelle, pilkestikke eller toppknyttstang. Det har vært populært i mer enn 20 år, og de fiskerne i landet som har fått flest arter, har rundet 150 for lenge siden.

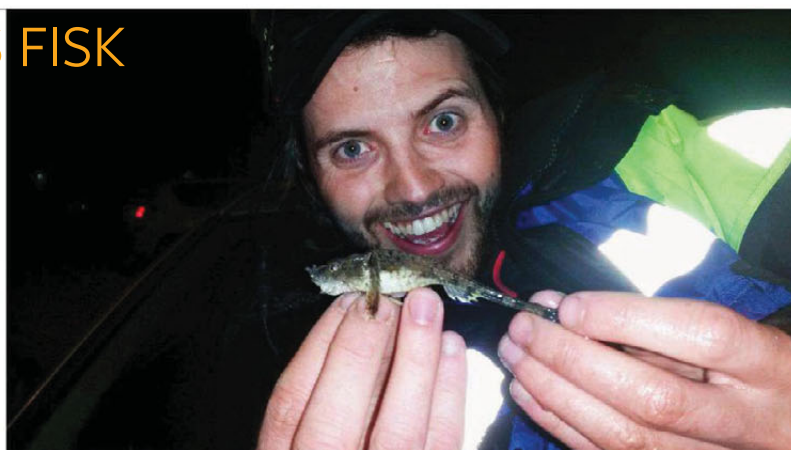
Selv har jeg 124 arter tatt på sportslige metoder her i Norge, og grunnen til at det er så morsomt, er at det krever ikke bare artskunnskap, men det krever også dyktighet i form av å tilpasse seg arten, med forskjellige

agn, takler, metoder og ikke minst plasser.

Jeg har reist land og strand rundt i snart 20 år og jaktet etter arter, selv om jeg har roet litt ned de siste par årene og fokuserer mer på å få stor fisk. Det ligger masse informasjon ute

på internett som jeg anbefaler å ta en titt på, og det samme gjør det også på YouTube. Det er vanvittig lærerikt og spennende, og brått så har drømmefisken din plutselig gått til å bli en hornulke på 8,6 gram.

Andreas Næristorp

VED TIL FYRING

Hei. Dette er kanskje ikke et typisk spørsmål for denne spalten, men jeg prøver meg likevel. Har kjøpt ei hytte i Telemark ved et vann med røye, så den skal brukes en del i isfiskesesongen. I kjøpekontrakten fra bonden som solgte, står det at jeg fritt kan hogge ved til fyring i skogen rundt hytta. Uten noe erfaring med vedhogst eller fyring må jeg spørre om råd. Vet at bjørk regnes som god ved, men her er det mer av eik, gran, furu og en del andre løvtrær jeg ikke kjenner. Hvilken sort bør jeg satse på?

Jeg ville unngått furu, siden den soter mye og over tid kan gi grunnlag for pipebrann. Det spraker og gnistrer når du fyrer med gran, som ikke har spesielt god brennverdi. Best brennverdi er det i mange løvtrearter, ikke minst eik. Gråor, som ofte finnes på litt fuktige steder, er lett å kløyve, men brenner fort opp. Ut fra det du sier, ville jeg særlig satset på ikke altfor store eiketrær, men også løvtrær som lønn, rogn og selje om det finnes.

Dag Kjelsaas

Linda Pedersen

Illustrasjonsfoto: YouTube

HAGLE FRA KRIGEN

Jeg er ikke jeger, men har nylig arvet ei gammel, rusten hagle etter bestefar. Den lå gjemt på loftet i et uthus. Tror den ble gjemt unna under andre verdenskrig. Hagla har ett løp og mye gravrust både utenpå og inni. Vi finner ingen papirer på hagla, så jeg frykter at dette er et ulovlig våpen. Tør derfor ikke gå til politiet med den. Føler heller ikke for å dumpe den i sjøen. Noen råd?

Du kan trygt gå til politiet for å få hagla destruert. Det er ikke krav om at hagler fra den tiden med en eier skal være registrert. Fortell om bakgrunnen, og vær trygg på at det ikke får noen følger for deg. Etter beskrivelsen å dømme er hagla uansett neppe noe verd.

Dag Kjelsaas

ENKEL MATEMATIKK?

Er kvartbekkasin en kvart av en enkeltbekkasin?

Vi har tre bekkasinarter i Norge, kvartbekkasin, enkeltbekkasin og dobbeltbekkasin. Man skulle kanskje tro at det gikk fire kvarte på en enkeltbekkasin og åtte på en dobbeltbekkasin, men slik er det ikke. Men navnene indikerer størrelsesforholdet. Kvartbekkasinen er 19 cm lang, enkeltbekkasinen 26 cm og dobbeltbekkasinen 29 cm.

Tom Schandy

Tom Schandy

Hvis du har en naturopplevelse du vil dele med Villmarkslivs lesere, kan du sende tekst og bilde til Villmarksliv, v. Mats Ulshagen, 0441 Oslo eller e-post: mats.ulshagen@egmont.com

Tro og overtro

NILSMESSE

Den 6. desember kalles Nilsmesse. Dagen er til minne om den hellige Nicolaus, viden kjent for sine under og gavmildhet. En legende forteller at Nicolaus frelste tre sjømenn i havsnød. Derfor ble det bygget kirker til hans ære. I gammel overtro var Nicolaus den samme som Odin, som dagene før jul fór rundt på en hvit hest og skremte barn. Dagen tilhører de uheldige, om du gjespet uten å holde deg for munnen, slapp alle de onde ånder inn gjennom den åpne munnen. Da ville du få fallesyke, onde tanker og migrene.

Kilde: «Hva Dagene Vet» av Sverre Østen, Orion Forlag.

POPULÆR KAR: St. Nikolas var en gavmild fyr og inspirasjonen til julenissen. Derav navnet Santa Claus. Her i en utgave fra et julemarked i Egersund.

ORRELEIK I MORGENTÅKA

NATURENS EGEN PENSEL: Tåka er ikke alltid like velkommen, men den kan være fotografens beste venn.

Orrhanene samler seg på myrer om våren for å spille. De kommer på myra allerede før dagen gryr, og man kan se dansende hvite haletupper i mørket. «Sjohysj, sjohysj» og en intens buldring høres lang vei. Hver hane har sitt lille territorium og forsvaret det med nebb og klør. Noen ganger slåss de så fjæra fyker. Denne morgenen var det tåke utover myra, og fotografen ventet på sola som snart skinte i oransje farger i tåkehavet. (Tekst og foto: Leif Rustand)

Månedens skrøne

Juleskrøner

Har du hørt om mannen som stjal en adventskalender? Han fikk 24 dager.

Vet du hvordan sjenerte feirer førjulstida? Innadventd.

Hvorfor går nissen så rart? Han er julbeint.

Kannibalenes yndlingsjulelåt: Her kommer dine armer små.

Brannmenns minst likte julelåt: Nå tennes tusen julelys.

HELGE

Asterix

Asterix, LUSITANIA

EN VAKKER VÅRMORGEN DUKKER DET OPP EN FREMMED FRA SOLRIKE LUSITANIA. HAN ER KOMMET FOR Å BE DE UKUELIGE GALLERNE OM HJELP, OG SLIK BEGYNNER NOK ET FORRYKENDE EVENTYR FOR ASTERIX OG OBELIX!

I BOKHANDEL
OG BUTIKK
NÅ!

KUN KR
129,-

EGMONT

SER JEG TJUKK UT I DENNE?

Når du snakker med en kvinne om vekt, er det verbale landskapet teppebombet med synkeminer. Regelen om at ærlighet varer lengst gjelder aldri, bare så det er avklart.

VI SKULLE PÅ fjelltur sammen, den formfullendte kvinnen og jeg. Hun hadde kjøpt en ny allværsjakke for anledningen, men var av en eller annen grunn likevel i tvil om hun skulle bruke den nye eller gamle jakken. Jeg forsto problemet da spørsmålet kom som et lynnedslag fra en skyfri himmel.

– Ser jeg tjukk ut i denne?

DET VAR INGEN vei ut, jeg var dømt til å ryke på en smell. Skulle jeg bare være dønn ærlig og svare det første som slo meg inn? «Ja, men jeg syns du er fin likevel.» Eller kanskje pakke inn budskapet med den utslitte «Ja, men det er det indre som teller» eller hva med å kline til med klassikeren «Mer å ta i, mer å være glad i».

Noe fasitsvar på denne gordiske floken har jeg ikke, men jeg har troa på at uærlighet varer lengst. Svar et klart og tydelig NEI. «Nei, du ser ikke tjukk ut, det er bare snittet på jakka som er feil». Nei, nei, nei, svar nei, selv om du juder så det renner av deg.

DET SPILLER UANSETT ingen rolle hva du svarer, for hun har egentlig ikke spurt deg om noe som helst. Spørsmålet er i virkeligheten en konklusjon, du vet det, hun vet det, speilet vet det, badevekta vet det, klærne vet det, hun er blitt tjukk, og hun hater det og derfor hater hun deg, og resten av verden også.

Det fins flere minefelt innenfor emnet kvinner og tjukk. Vi er mange medlemmer i den lite ettertraktede klubben «Menn som har spurt en kvinne om hun er gravid, men det var hun ikke».

HAR DU FØRST begått denne brøleren, hjelper det ikke om du er verdensmester i verbal roing, du er dømt til evig fortapelse.

Av eksempler på håpløse forsøk på å redde seg inn igjen nevnes: «Men du kler

de ekstra kiloene», «Du er vel bare lite oppblåst» eller «Du kan ha fått i deg noe du ikke tåler».

Gravidproblematikken kan også være en Catch 22. Du syns at hun ser litt gravid ut, men velger å ikke bemerke det før du er heeeelt på den sikre siden.

Når hun da svarer: «Ja, jeg har termin om to uker», forstår du at slaget er tapt.

NOEN GANGER ER det bare timingen som er gal. Når kvinnen freser: «Barnet kom for fire måneder siden», hjelper det lite med

oppfølgere som: «Alt vel med mor og barn?» eller «Viktig å spise for to mens ungen får pupp».

Situasjonen med allværsjakken hadde klare likhetstrekk med da vi skulle på julebord i vår fineste stas. Hun prøvde alle kjolene i garderobeskapet en uke i forveien, men de hadde liksom forandret seg. Så kom det uunngåelige spørsmålet. «Ser jeg tjukk ut i denne kjolen?».

JEG GJORDE SOM jeg hadde lært meg selv. «Langt ifra» svarte jeg og jugde så det rant av meg. Jeg visste at svaret ikke spilte noen rolle. Hun visste svaret, jeg visste svaret, kjolen satt som et skudd, eller som et pølsekinn for å være mer presis. Jeg syns hun var fin. Jeg liker pølser. Hun kjøpte seg en ny kjole.

ILLUSTRASJON: DALL-E 3/KUNSTIG INTELLIGENS

I SALG

2.
JANUAR

NESTE UTGAVE

1-2/2026

Ørretfiske
og fotojakt

UNDER HELLIG FJELL

Mat på tur

MER ENN BARE NÆRING

Fremtidens skallplagg

VARM OG TØRR UTEN KJEMIKALIER

Her startet eventyret

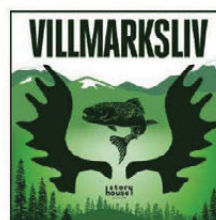
TIDENES NORSKE TOPPTUR

Lenge til neste utgave?

Les **Villmarksliv**
digitalt i Flipp

- ✓ Les hele bladet digitalt
- ✓ Tilgang til tidligere utgaver
- ✓ Uten ekstra kostnad for abonnenter

www.flipp.no/start

HØR PODKASTEN
VILLMARKSLIV

Hver uke på
podkasten
Villmarksliv.no

Bli abonnent på bladkiosken.no og søk etter Villmarksliv

RETURADRESSE:
ART AS
POSTBOKS 209
2021 SKEDSMOKORSET

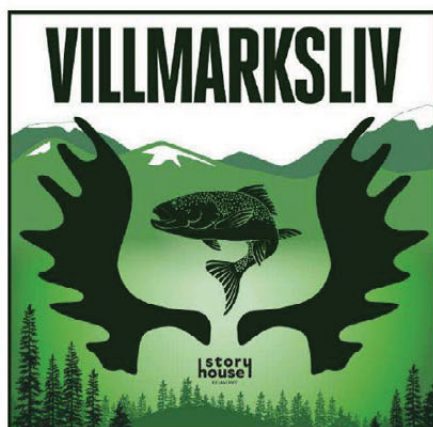
TIPS FOR ISFISKET

DET ER MER UNDER
ISEN ENN RØYE OG
ØRRET - OG SLIK
FÅR DU DEM
PÅ KROKEN

Podkast

Når kulda setter inn og isen legger seg, er det mange som finner fram pilkestikka og drømmer om røye og abbor. Men under isen finnes langt flere spennende arter ...

Skann QR-koden
for å lytte til
episoden

Hør de nyeste
episodene her!

www.podkastenvillmarksliv.no

En podkast fra:

Villmarksliv

Jakt

FISKE